

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології**

**РЕЖИСУРА ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ МАСОВИХ ЗАХОДІВ
В УКРАЇНІ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”

Виконав: студентка
Спеціальності 034 Культурологія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Культурологія
Ахтирська Лілія В'ячеславівна

Керівник д. пед. н. , професор
Лимаренко Л.І.
Рецензент к. пед. н., доцент
Гуцько Н.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження театралізованих масових заходів.....	8
1.1. Театралізований масовий захід та його структурні компоненти.....	8
1.2. Основи драматургії театралізованих масових заходів.....	15
1.3. Особливості режисури театралізованих масових заходів.....	25
РОЗДІЛ 2. Режисерський задум масового театралізованого заходу.....	31
2.1. Схема постановочного плану театралізованого заходу.....	31
2.2. Поліфункціональність діяльності режисера театралізованого масового заходу.....	35
2.3. Синкретизм акторської творчості на сценічному майданчику.....	40
РОЗДІЛ 3. Втілення режисерського задуму театралізованих масових заходів.....	46
3.1. Сценарний план театралізованого масового заходу.....	46
3.2. Error! Reference source not found.....	50
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
Додатки.....	64
Додаток А	64
Додаток Б	65
Додаток В.....	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена глибоким та динамічним характером трансформації сучасного українського суспільства, особливо, в соціокультурній сфері.

Наукове прогнозування розвитку культури XXI століття пов'язане з реальними і конкретними напрямками щодо духовного розвитку нації, культури мислення й почуттів, набуття естетичного досвіду, зокрема, цінностей дозвілля як таких, що дають можливість розширити та гармонізувати соціокультурне життя сучасної людини, її духовний світ.

Закономірно, що кардинальні зміни в суспільстві уможливили виникнення нового святкового календаря, який відбиває соціальні перетворення сучасності та потребує створення нових театралізованих масових проєктів як невід'ємного атрибута культури.

У зв'язку із цим, відбувається перебудова структури святкової культури, її функцій та особливостей організації масових заходів як особливого типу прояву культурного буття соціуму, де відображені принципи реального життя та культурні надбання народу.

Науковий інтерес до цієї теми викликаний тим фактом, що театралізовані масові видовища як складне явище, яке передбачає відображення життєвих традицій суспільства, позицій народу, його віру в ідеали, дбайливе ставлення до культурної спадщини.

Звичайно, що саме тому в нашій країні чітко виявляється якісне зростання інтересу до масових дійств, у тому числі, як ефективного інструменту в публічному управлінні. Все це ще раз підтверджує важливість ролі масових культурно-мистецьких проєктів у духовному бутті народу, а також їх вплив на формування національної культури, що обумовлює актуальність дослідження процесу організації та особливостей режисури театралізованої масової дії.

Стосовно режисури театралізованих масових заходів, слід

вказати, що це мистецтво молоде. На сьогодні, накопичений досвід з мистецтва режисури ще не набув ґрунтового теоретичного осмислення.

Нині, у Всеукраїнському центрі фестивалів і концертних програм, який функціонував під орудою видатного режисера-постановника, громадського діяча, народного артиста України, професора Б. Шарварко, працюють його послідовники, які прийшли в режисуру масових театралізованих видовищ із суміжних мистецтв. Митці виховані на традиціях режисерської школи, співзвучної за своїми принципами з режисурою народних артистів України М. Резниковича, С. Данченка, Є. Митницького та інші.

Закономірно, що режисура – важлива ланка в сучасному мистецтві й тому, майбутнє української культури, рівень театралізованих масових дійств багато в чому залежить від володіння режисерами-постановниками, організаторами культурно-дозвілдової діяльності аспектами режисури.

До різних питань режисури естради, масових видовищ звертали свої погляди такі науковці як: О. Данчук, А. Житницький, В. Зайцев, А. Обертинська, В. Романчишин, К. Семенченко, Л. Шапка та інші.

Нагальність дослідження цієї проблеми викликана ще й тими негативними тенденціями, які донині супроводжують культурний розвиток українського суспільства на зламі ХХ-ХХІ століття.

Такими характерними тенденціями є переорієнтація частини суспільства з гуманістичних цінностей на цінності матеріальні, реальне зниження не лише матеріального, а й культурного рівня життя українського народу, деформація його національної самосвідомості, широке долучення до сфери святкового дозвілля елементів комерціалізації, яка підриває його духовну складову.

Все це потребує від режисерів-практиків і дослідників створення науково-обґрунтованих моделей розвитку культури, зокрема, науково-методичних розробок організації та режисури масових театралізованих

заходів-видовищ. Тому вищезазначене зумовило вибір теми нашого дослідження – **«Режисура театралізованих масових заходів в Україні».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи Херсонського державного університету.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні особливостей режисури театралізованих масових заходів в Україні.

Мета кваліфікаційної роботи передбачає постановку та вирішення таких завдань:

- дослідити театралізований масовий захід та його структурні компоненти;
- проаналізувати основи драматургії театралізованих масових заходів;
- з'ясувати особливості режисури театралізованих масових заходів;
- охарактеризувати схему постановчого плану театралізованого заходу;
- розкрити сутність поліфункціональності діяльності режисера театралізованого масового заходу;
- розглянути синкретизм акторської творчості на сценічному майданчику;
- створити сценарний план театралізованого масового заходу;
- здійснити аналіз принципів організації театралізованого заходу.

Об'єкт дослідження – організація масових видовищ в Україні.

Предмет дослідження – особливості режисури театралізованих масових заходів.

Методи дослідження. Для досягнення мети, розв'язання поставлених завдань кваліфікаційної роботи нами використано комплекс

взаємопов'язаних методи дослідження, зокрема:

- теоретичний (вивчення спеціальної літератури, ретроспективний аналіз проблеми, термінологічний та порівняльний аналіз, метод аналізу й синтезу, систематизація теоретичних і практичних даних, їх узагальнення);
- емпіричний (вивчення й узагальнення досвіду з теми дослідження, спостереження);
- культурологічний (з'ясування функцій, які виконують масові заходи в суспільстві);
- феноменологічний (осягнення сутності сучасного театралізованого масового видовища як культурного феномену);
- прогностичний (визначення культурологічних тенденцій українського суспільства щодо широкого долучення народу до сфери святкового дозвілля).
- **Наукова новизна** полягає у визначенні особливостей організації та режисури театралізованих масових заходів, а також у складанні сценарних планів власних мистецьких проєктів.

Апробація результатів дослідження. Окремі розділи кваліфікаційної роботи обговорені на засіданні кафедри культурології Херсонського державного університету. Основні положення оприлюднені на XI Усеукраїнській (із міжнародною участю) науково-практичній конференції «Актуальні проблеми мистецької освіти в системі вищої школи» (Херсон, ХДУ, 2020 рік).

Публікації. Теоретичні положення і висновки наукового дослідження викладено у статті «Режисура театралізованих масових заходів», яка надрукована у альманасі «Магістерські студії» (Херсон, 2020 рік).

Практичне значення одержаних результатів. Матеріал та висновки дослідження можуть бути використані при розробці сценаріїв масових заходів, сценічному втіленні режисерських задумів, при

підготовці до практичних занять з дисциплін «Соціокультурна та дозвілєва діяльність».

Структура роботи. Наукове дослідження складається зі вступу, трьох розділів, 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 43 найменувань та 3 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

1.1. Театралізований масовий захід та його структурні компоненти

Театралізовані масові заходи мають свої історичні, соціальні й культурні джерела. Загальноприйнятим є розуміння театралізованого масового заходу як вінця творчості народу для народу.

Логічно, що розвиток масових заходів у будь-якій країні свідчить, що їх зміст і характер завжди зумовлені конкретною суспільною ситуацією. Одні види масових дійств перебувають у процесі становлення, утвердження в культурному житті соціуму, а інші, чітко визначившись за своїми видовими ознаками, відмежувались у вигляді окремих жанрових різновидів, щодо третіх, то вони відмирають зовсім, забуті у нових умовах сьогодення.

На нашу думку, значення видовища, загалом, як багатогранного суспільного явища, що відображає життя людини і суспільства, складно переоцінити. Підтвердження цього, ми знаходимо у В. Зайцева, який у своїй науковій праці обґрунтовує театралізоване масове видовище як цінність, що сприяє формуванню особистості, духовному розвитку людини та людства в цілому [13, с.144].

Щодо режисури театралізованих масових дійств, то вона є логічним розвитком і відгалуженням загальної режисури. Шоу-програми, театралізовані масові видовища, народні гуляння відбуваються завдяки синтезу різних жанрів і різновидів мистецтва: слова, музики, хореографії, пантоміми, кіно, театрального дійства, спортивних і гімнастичних вправ тощо.

Тривалий час вважали, що мистецтво масового театралізованого дійства – явище тимчасове. Воно виникає лише в певні моменти

людського життя і не слід ставитися до нього як до професійного напрямку мистецтва. Проте, нині відбувається бурхливий розвиток цього напрямку режисерської діяльності й у теорії, і на практиці.

Розкриємо сутність поняття «театралізація». З точки зору режисури масових свят, театралізація має різноманітні інтерпретації, трансформуючи визначення досліджуваного явища. Тенденція сучасного мистецтва, з наукової позиції культурологів, полягає у змішуванні багатьох засобів художньої виразності, як відомих з давнини, так і сучасних, для досягнення певної творчої мети. Різносторонність поглядів на поставлену проблему спонукає науковців-практиків до винайдення інноваційних форм «переродження» відомих і усталених явищ, внутрішній зміст яких змінюється і навіть еволюціонує до нового мистецького рівня [11, с. 3].

Сьогодні, в напрямку театралізованих масових заходів чітко визначені такі форми як: театралізований концерт і театральні постановки різного типу. Кожна з цих форм має свою специфіку. Театралізований захід відрізняється від концерту і вистави.

Перше, що їх відрізняє, то це виробничі умови організації і технічні можливості. Таким чином, стадіон відрізняється від концертного або театального залу, а технічні умови проведення масових урочистостей в міському парку відрізняються від технічних можливостей стаціонарної сцени.

Друга відмінність – це художня організація простору, тому що виробничий майданчик – важливий компонент у загальній драматичній структурі масового видовища, шоу. Одна справа організувати простір для театралізованого концерту в концертній залі, а інша – організувати простір для урочистостей на площах, вулицях, стадіонах, парках. Якщо простір в театрі або концертному залі є двовимірним і є лише одна точка спостереження, задана положенням сцени і глядацької зали, то простір стадіону, звичайно тримірний і вид тут круглий. У такому випадку

видовище сприймається з усіх боків, тому дія, а, отже, й оформлення, дизайн будуються з урахуванням цієї особливості [21].

При постановці спектаклю на стадіоні, режисер і артист враховують не лише виробничий простір стадіону, а й особливості навколишнього простору, а саме їх взаємозв'язок, що впливає на загальне рішення масового дійства. Зрозуміло, що велика площа і сферичність стадіону диктує режисерові й художнику-сценографу необхідність створення як центральної точки дії, так і окремих орієнтирів, які в подальшій дії можуть стати основною для ключових епізодів масового дійства.

Безперечно, режисер і артист не повинні забувати, що на стадіоні складно утримати увагу десятків тисяч людей. Необхідно заздалегідь продумати, як і на чому сконцентруватися, тобто точно визначати яскраві ігрові моменти, візуальні кульмінації. Звичайно, що таку роботу режисеру-постановнику краще здійснювати з художником при створенні макету. Якщо режисер і художник «зіграють» в макеті весь театралізований масовий захід, збудують його динаміку, чітку композицію масових епізодів, їх пластичний образ, визначать основні вузлові мізансцени – це значно полегшить весь творчий процес постановки масового заходу.

І, нарешті, третя особливість, що відрізняє театралізований захід від концерту – організація і розподіл уваги публіки. Якщо в театральному концерті або виставі необхідно зосередити увагу глядача на сцені, то масова урочистість, навпаки, вимагає поліцентризму, формування декількох розважальних точок, кожна з яких самостійно організовує увагу глядачів та учасників. Поліцентризм театралізованих масових заходів набуває особливого значення з їх чітким ритмом, танцями, вільним пересуванням людей у костюмах, проїздом прикрашених машин – все це становить хід театрального масового видовища. Такі елементи потрібні для максимально емоційного впливу

на глядача, для створення святкового настрою, а ще для того, щоб уникнути незадоволених нападів у великих скупченнях людей.

Слід підкреслити, що всі ці відмінності необхідно передбачати під час написання сценарію масового театралізованого заходу, у якому чітко визначені всі комунікації, що зв'язують різні компоненти події.

Щодо четвертої відмінності, то вона стосується організації і проведення репетиційного процесу. Якщо театралізований концерт або шоу локалізовано з чіткими кордонами сценічної площини, і тому на репетиціях можна вибудувати і закріпити логічні мізансцени, то масштабний театралізований захід під «просто небом» цього не передбачає. На відміну від інших форм театральних концертних виступів, він відбувається лише один раз, а якщо повторюється, то перед нами постає зовсім інша подія – інший сценарій, напрям і організація, інші глядачі, інший настрій.

Однак не незважаючи на те, що театралізовані масові заходи, театральні концерти і спектаклі мають різні особливості, вони всі об'єднані монтажною структурою драми [29].

Щодо структури драми, то тут треба пам'ятати, що традиційна театральна драма вимагає детального опрацювання характерів усіх персонажів, психологічної мотивації розвитку персонажів, їх життєвої надійності, безперервного розвитку дії, послідовної зміни епізодів, поступального руху подій.

Наголошуємо на тому, що драматургія театралізованого масового заходу зовсім інакша, вона відрізняється від традиційної драматургії. Під час її створення сценарист і режисер-постановник мають обов'язково враховувати такі аспекти:

- найважливіше завдання постановки театралізованого масового заходу;
- місце проведення (місто, район, село, парк, стадіон, площа, вулиця);

- масштаб і межі театралізованого масового заходу (загальноміського, національного);
- можливості (матеріальні, творчі) палацу культури, стадіону, міста.

Так, саме тема масового свята, його місце проведення, масштаб, прийоми постановки і визначають вимоги до драматургії та її сценічного режисерського втілення [7].

Написання сценарію театралізованого масового заходу обов'язково передбачає визначення:

- жанрових особливостей масового шоу;
- основної ідеї заходу;
- основних драматичних «ходів»;
- органічного поєднання художніх і документальних матеріалів;
- синтез слів, музики, пісень, танцю, образотворчого мистецтва, світла, пластики тощо;
- загального темпу театралізованого масового заходу;
- змісту окремих епізодів (з різним жанровим номером);
- об'єднання епізодів в єдину драматургічну структуру.

Вищезазначені компоненти та засоби їх впровадження вибудовуються в цілісний сюжетний процес в якому всі елементи мають бути взаємопов'язані.

Доречно зазначити, що дія масового видовища (на відміну від театрального) позбавлена однорядкової послідовності і передбачає відхилення, паузи, затримки, повтори, переведення словесного матеріалу на пластичний, пластику на музичний супровід словесної дії тощо.

Наголошуємо, що слово в масових виступах виявляється в найрізноманітніших проявах. Вірші, художня література, тексти пісень, фейлетон, розваги, драматичні епізоди, куплети, частівки, закадровий

голос – це далеко не повний перелік різновидів словесного дії в масовому театральному видовищі.

Досліджуючи специфіку театралізованого свята як культурно-мистецького явища, Є. Короленко звертає нашу увагу на факт того, що структура редагування сценарію масової дії передбачає поєднання різних компонентів. Тому сценарій побудований швидше по спіралі, де кожний епізод або номер являє собою незалежну ланку, спрямовану вертикально по висхідній лінії до вершини спіралі, тобто до смислової кульмінації події [17, с. 206].

На початковому етапі роботи визначається хід, стиль, ритм, а також загальний характер майбутнього театрального дійства. Сценарій повинен відповідати основній темі.

Вважаємо, що масові сцени, масові епізоди, масові номери як основні структурні складники масового театрального дійства впливають на емоції глядача. Тому виникає питання про роль актора в цій складній партитурі театралізованого дійства. Якими професійними навичками повинен володіти актор як учасник масового театрального дійства? Актори-виконавці грають на величезній сцені, або на стадіоні чи на площі розміри якої немислимі для драматичного театру. Глядачі бачать лише фігуру артиста і чують його голос. Вони позбавлені можливості сприймати нюанси акторської майстерності. Проте, сьогодні глядач звик бачити актора крупним планом у кіно та на телебачення. Сучасний театр також використовує цю техніку, висуваючи акторів на передній план у кульмінаційних сценах. У масовій театральній виставі, на відміну від драматичного театру, розміри сцени і залу не дозволяють в повній мірі висловити індивідуальність актора. Вважається, що майстерність актора – прерогатива театру. Однак, у масовому театральному заході актор – така ж важлива складова, хоча виробнича площа масової вистави не дозволяє в повній мірі продемонструвати його здібності.

Отже, в театрі акторська індивідуальність – головна цінність, а в

масовому театральному заході індивідуальність актора як би розчиняється серед безлічі інших складових. Щодо складних великих масових сцен видовища, то саме через акторів-виконавців передається основне смислове навантаження. Таким чином, особистість актора і майстерно вибудовані режисером масові сцени – найсильніший засіб емоційного впливу на глядача.

Мистецтвознавець О. Клековкін, досліджуючи сакральний театр, генезу театральних форм і сценічних жанрів також зосереджую наші погляди на емоційному впливі масових сцен театралізованих видовищ. Український театральний критик проаналізував режисерський стиль відомого німецького режисера М. Рейнхардта, з властивим йому прагненням до яскравості й видовищності театралізованих вистав. Мова йшла про «Мальовничу режисуру», це термін, цілком підходящий для постановки масового дійства, яке часто завдячує успіхом та емоційним впливом на глядачів пластичним рішенням масового театального дійства [15]. Так, дійсно, в театрознавстві в першій чверті ХХ століття з'явилося поняття «мальовничий напрям» і творчість німецького режисера М. Рейнхардта визначено цим терміном.

Водночас, акторові важливо професійно володіти словом, тому що в масовому театральному заході він активно взаємодіє та опановує багато жанрів мистецтва, які є складовими цілісного задуму масової дії: піснями, танцями, оригінальними жанрами, спортивними постановками тощо. Така жанрова взаємодія вимагає лаконічності словесного матеріалу: точності, ясності, потужності, безпрограшного попадання у ціль. Тому варто звернути особливу увагу на слово актора, який доносить до глядача головну думку драматурга, сценариста. Лише актор здатний змусити людей, які прийшли на масштабний театралізований захід, жити думками і емоціями виконавця.

Зазначаємо, що спокійне звучання слова вкрай рідко зустрічається в масовій дії. Словесна дія лунає голосно та ще й посилюється

радіоапаратурою. І зрозуміло чому так відбувається: важливо донести до глядача пафосне слово масової театралізованої дії, максимально використовуючи для цього акторські можливості та сучасну техніку. Тому постановнику масових заходів необхідно знаходити правильне спрямування слова, тобто вміти професійно працювати з акторами, розкривати зміст тексту і словесну дію.

Отже, дослідивши сутність театралізованого масового заходу та визначивши його структурні компоненти необхідно проаналізувати основи драматургії театралізованих видовищ.

1.2. Основи драматургії театралізованих масових заходів

Аби не заглиблюватися в минуле, до часів створення свят та обрядів, зазначаємо, що релігійні, трудові, календарні уявлення мали особливу драматургію.

Поділяємо думку В. Зайцева, який досліджуючи актуальні проблеми режисури естради та масових видовищ запевняє, що «драматургія масових театралізованих видовищ відокремилася від драматургії театру. Вона виникла внаслідок застосування у масовому видовищному мистецтві прийомів і засобів театралізації, що дозволило донести в художній формі певну ідею до масового глядача» [13, с. 150]. Автор витлумачує термін «театралізація» як поєднання життєвого матеріалу з художнім, образним і ні в якому разі, не з театральним. Він переконаний в тому, що саме такий сплав публіцистичного, документального та художнього матеріалу є необхідним для досягнення естетичного ефекту та впливу на публіку [13, с. 150]. Вважаємо, що не можна не погодитися з таким науковим поглядом.

Отже, театралізація – спосіб творення художньої образності для масового сприйняття глядачами. Це також спосіб творення яскравого

дійства шляхом цілісного поєднання, злиття в театралізованому видовищі художньо-образного та утилітарного начал.

Уважне вивчення цього питання показує, що театралізація з'явилася не лише в професійній концертній діяльності, а й в аматорській (дорослій та дитячій), навіть у спорті. На основі театралізації професійні та самодіяльні творчі колективи створюють різноманітні, навіть дуже несподівані оригінальні види театралізованих масових видовищ.

Так, з театралізацією концертів, видовищ, шоу-програм, особливостями виконавських колективів та окремих виконавців стали виникати різні види і жанри сучасних театралізованих постановок. Сучасна драма масових театральних постановок носить яскравий і ефектний характер. Це те, що змушує сценаристів бути дуже обережними зі словом, особливо з урахуванням технічних можливостей аудіо – і проекційних пристроїв. Тому сценаристи і режисери повинні шукати нові способи трансформації слова в дію, відшукати його акторсько-виконавські еквіваленти.

Слово потрібно донести до глядача найрізноманітнішими способами, а не лише переводити мовне навантаження на обличчя ведучих заходів, подавати коментарі, пояснювати все, що відбувається.

Практично всі теоретики драматургії приділяють велику увагу проблемі сценарної дії. Доречно зауважити, що коли драматург говорить про дію, він не має на увазі не марнословство чисто фізичного руху, а розвиток і зростання. Отже, побудова драматургічної дії як в театральній п'єсі, так і у будь-якому без виключення сценарії масового театралізованого заходу, завжди створюється за так званим принципом зростання, тобто передається через зростання емоційної напруги. Разом із тим, включення в драматичний твір фрагментів епічного або ліричного плану не зупиняє ріст дії, а лише трохи гальмує його розвиток. Сценарист масового театрального шоу, створивши його

сценарій має виносити в собі так зване режисерське бачення. Це повинно відбуватися не лише тоді, коли самі режисери виступають у якості сценариста, що трапляється досить часто, але й тоді, коли сценарій створює хтось інший. Режисери, організатори культурно-дозвілдової діяльності повинні добре знати закони, за якими драматичні твори створюються і функціонують. Однак, на жаль, режисери не завжди літературно обдаровані. Тому сценарії, написані режисерами, часто нагадують технічний запис, режисерську експлікацію або якісь інші начерки майбутнього сценарію. Безсумнівно, що кращі сценарії створюються тоді, коли професійний режисер і професійний сценарист працюють разом, продумуючи всі дрібні деталі плану сценарію, всі його позиції, коли режисер має чітке уявлення про драматичний план, його структуру, тобто володіє основними законами драматургії.

Працюючи над втіленням масового заходу за написаним сценарієм, сценарист не повинен заперечувати, що режисер і виконавці іноді вдаються до несподіваних імпровізацій в реалізації свого драматичного задуму. Будь-яка імпровізація, навіть порушення послідовності окремих елементів сценарної структури або використання будь-яких інших несподіваних знахідок, якщо вони не порушують загальний авторський задум, драматургічну концепцію сценариста, можуть принести користь майбутньому шоу [31, с. 6–7].

Ще раз зазначаємо, що драматургія театралізованого масового дійства зовсім інакша, вона відрізняється від традиційної драматургії. В основі майбутньої вистави лежить п'єса, а в основі будь-якого мистецького театралізованого дійства – сценарій.

Насамперед доречно з'ясувати сутність терміна «сценарій». На сьогодні існує багато визначень цього поняття. Однак, його розуміння зводиться до детальної літературної розробки змісту майбутнього театралізованого дійства, у якій в логічні послідовності викладаються окремі елементи дії, розкривається тема, ідея, назва заходу, показані

авторські переходи від однієї до іншої частини дії, проводиться орієнтовне спрямування публіцистичних виступів, вносяться використовувані художні твори чи уривки з них, художнє оформлення і спеціальне технічне обладнання.

У мистецтві режисури театралізованих масових заходів розрізняються декілька видів сценаріїв, таких як:

- авторський;
- авторсько-компілятивний;
- компілятивний [13, с. 152].

Щодо авторського сценарію, то він цілком оригінальний за змістом, формою, де не повторюється жодних драматургічних зразків і створюється такий твір одним автором або сценарною групою авторів.

Стосовно авторсько-компілятивного сценарію, то це поєднання авторського тексту з фрагментами інших сценаріїв до певних літературно-музичних композицій.

І ще один вид сценарію – компілятивний – поєднання фрагментів різних відомих драматургічних сюжетів.

Проте, який би вид сценарію не створювали автори, потрібно завжди знайти оригінальний драматургічний хід. Це такий прийом, за допомогою якого реалізується в єдине ціле весь художній і документальний матеріал, тобто сценарій театралізованого заходу.

Логічно, що розкриття теми будь-якого сценарію, незалежно від жанру масового видовища, починається з прологу. Цьому сприяє оформлення заходу, в тому числі музичне, яке об'єднує окремі його частини і диктує ритм. Слово, особливо поетичне, є визначальним в театральному масовому заході. Підготувавши таким чином сценарну основу заходу, режисер і сценарист далі художньо втілюють головну ідею, залучаючи до цього складного творчого процесу виконавчі і акторські здібності. Зокрема, один із способів привернути глядача на масовий театралізований захід – безпосередньо включити його в дію.

Якщо тема заходу, його основна ідея близька, а форма зрозуміла й цікава, публіка починає співпереживати, активно відгукуватися на творчу ідею. Це, як правило, супроводжується оплесками, різними криками, сміхом, емоціями.

Тому при створенні драматургії театралізованого масового заходу важливо передбачити реакцію глядачів масового дійства як активних учасників. Таким чином, в сюжеті масової театралізованої події важливо визначити кульмінацію, яка підкреслює тематику події. Необхідно забезпечити, щоб під час заходу виникла нова активна сила, здатна стерти межу між виконавцями і глядачами, перетворити глядачів у безпосередніх учасників дійства.

Початок, розвиток, кульмінація, фінал – обов'язкові складові драматургії театралізованого масового заходу. Наріжним каменем драматизму масового театрального видовища є логічна структура, яка об'єднує різні компоненти в єдиний сценічний твір. Мета фіналу – закріпити в аудиторії головну ідею і настрій заходу. Отже, хоч би якою була тема, масштаб масової театралізованої події, її зміст обов'язково повинен бути передбачений сценарієм.

Доречно нагадати, що сценарій і форматний лист – основні документи, з якими працює режисер, де зазначено час, місце, хід, дії учасників. Сценарій – це не просто організаційний план масового театралізованого заходу, він також містить яскраво виражене образне втілення теми, ідеї масового театралізованого події [10].

Науковці зазначають, що діапазон драматизму масових театралізованих форм надзвичайно великий; від простого співпереживання у виставі до колективно організованих масових дій. Організатори масового заходу намагаються поставити публіку в такі умови, щоб вони відчували себе активними учасниками постановки. Творча активність у театралізованих дійствах виникає тоді, коли участь присутніх досягає найвищої точки і впливає на подальший хід дії, тоді

присутні стають співавторами дії. Процес активності здійснюється не сам по собі, а за допомогою прийомів і засобів активації, що є привілеєм і специфікою масових дій [42, с. 6–7].

Безперечно, у сценаріях театралізованих свят присутні елементи драматургії, зокрема, в їх основі лежить дія, джерелом якого є конфлікт. Отже, сценарії видовищ також підпорядковується законам драматургії. Проте, сценарій театралізованого дійства будується на інших засадах, ніж п'єса для театру або навіть сценарій художнього ігрового фільму. Його публіцистичне завдання зазвичай передбачає зображення значних соціальних подій не через приватний конфлікт конкретних героїв, а за принципом епічного відображення соціального конфлікту в його масштабному значенні. Це нітрохи не суперечить тому, що носіями великомасштабних соціальних конфліктів у сценаріях масових дій виступають конкретні історичні герої, конкретні, часом добре відомі глядачам люди. Коли мова йде про народні свята, сценарна драматургія неминуче містить у собі традиційну, ритуально-обрядову основу народної святкової культури [18, с. 73].

Спираючись на нормативну теорію драми, драматургія кожного з видовищних видів мистецтв може використовувати її основні закони, але, безперечно, при цьому необхідно враховувати специфіку того чи іншого мистецтва, чи це кіно, естрада чи цирк, театралізовані вистави, шоу-програми, маніфестації, тематичні вечори, свята. Саме драматургію останніх розглянемо далі.

А. Сілін виокремив низку особливостей масового свята, які ми викладемо в такій інтерпретації:

- відсутність в сценарно-режисерській драматургії традиційно усталеної сцени-коробки і стандартного повного арсеналу засобів театральної машинерії (завіси, куліс, софітів і рампи, штанкети, поворотних кіл і тощо);
- відмінності в акустиці й світловому оформленні;

- відсутність постійної трупі акторів-виконавців і адміністративно-управлінського апарату (проектної команди);
- інша театральнo-видовищна атмосфера масового святкування, яка ще до початку театралізованої вистави допомагає глядачеві налаштуватися на дійство, пробуджуючи в його серці священний трепет передчуття прийдешнього таїнства;
- інші співвідношення обсягів декорацій (художнього оформлення) і людської фігури;
- інший ракурс і схема взаємин об'єкта і суб'єкта;
- нові можливості перетворення об'єкта в суб'єкт дії під час масової театралізованої вистави;
- особлива форма вираження змісту свята і «життя людського духу» (за К. Станіславським), його загальнодоступність, демократичність, зрозумілість, що поєднується з лаконізмом, образністю, величністю і видовищністю, символікою і ясністю, зрозумілістю її піднесення;
- величезні масштаби масового подання та пов'язані з ним постановчі труднощі в сценарно-режисерській роботі;
- необхідність вмілого використання в якості сценічного майданчика свята архітектурних і ландшафтно-природних особливостей навколишнього середовища, навіть перетворення недоліків певного місця дії в гідності (достоїнства);
- наявність тимчасово (миттєвого) створюється сценарно-режисерським і постановчим колективом;
- інші вимоги до професійної майстерності сценариста-режисера масового свята ніж до майстерності режисера театру.

Доцільно зазначити, що етичні норми та особливості масового театралізованого свята і визначають специфіку роботи режисера в сфері масових форм, а все разом – специфіку професійної підготовки режисера масових свят, до якої обов'язково повинні входити:

- знання про всі види мистецтв, оскільки в масовому святі, можуть брати участь театр, опера, оперета, цирк, різні оркестри, зведені хори, класичний балет, народні танцювальні колективи тощо;

- знання законів монтажу та законів колективного сприйняття, вміння і навички використання старовинних прийомів, способів майданного театру (середньовічної містерії і комедії дель арте, народний балаган);

- володіння сучасними технічними засобами художньої виразності (всі види освітлювальної та звукозаписувальної апаратури, кіно- і діапроекції, радіомікрофони та телебачення, лазери і піротехніка).

А. Сілін констатує, що сценарно-режисерській драматургії потрібен зовсім особливий режисер – «режисер синтетичної масової вистави», який здатний бути «сценаристом і організатором своєї думки, вміти ставити величезні масові сцени і залучати до цієї дію тисячі людей» [32, с. 7].

Таким чином, сценарно-режисерській драматургії масових театралізованих заходів потрібні сценаристи-організатори нового типу, наділені певними властивостями і якостями. Необхідність у такому сценаристі-режисері – ще одна з особливостей сценарно-режисерської драматургії. Однак в спеціальній літературі ми знаходимо лише окремі фрагменти вимог до такого типу сценаристів-режисерів, які є аналогічними до розглянутої концепції А. Сіліна [19, с. 107].

Звичайно, основні закони драматургії згадуватимуться лише в аспекті їх відбиття в театралізованих мистецьких формах. Однак, перш ніж розпочати такий розгляд, необхідно визначити саму їх специфіку.

Всі масові свята і театральні постановки розвиваються за кількома напрямками, а саме: святкування видатних історичних подій; святкування традиційних дат народного календаря; святкування дати і поточних свят професійного календаря; оформлення актуальних подій, значущих для певної групи людей. Виявляється все це в різних формах святкування:

свята, карнавали, гуляння, ходи, театралізовані вистави та концерти, презентації, шоу-програми і тощо.

Вищезазначене, не може не диктувати свої вимоги до драматургії і постановки сцени масових театралізованих форм. Тому серед їх специфіки слід зазначити, в першу чергу, звернення до події, що викликала виникнення тієї чи іншої художньої події, тобто звернення до фактів і документів, без яких неможливе художнє рішення.

Щодо фактів, які відбиваються у видовищах, то під ними (фактами) слід розуміти неігрові події й явища, які відображають те, що відбувалося в певний момент в діяльності людини, колективу, суспільства. Документ – це фіксація дійсності в слові, малюнку, фотографії тощо. Однак кожен автор сприймає факти по-різному, драматург видовищної вистави має своє бачення фактів, документів, подій і диктує вибір жанру і стилю майбутньої театралізованої постановки.

У драматургії театралізованих форм роботи, де присутня більш-менш стійка аудиторія (село, підприємство, навчальний заклад), так звані місцеві факти найбільш ефективно впливають на присутніх. Реакція аудиторії емоційно множитья, викликаючи додаткові асоціації.

Якщо мова йде про те чи інше свято, пов'язане в минулому з місцями історичних подій, то фактом в даному випадку є саме місце подій. До них відносяться традиційні свята «Легендарна тачанка» під Каховкою, «Стара фортеця» у Кам'янці-Подільському, свято київського заводу «Арсенал» (про події громадянської війни) та інші.

Багато авторів згодні з важливістю використання факту в драматургії театралізованої дії, але в той же час, вони відзначають, що сам факт ще не забезпечує успіх масової художнього дії, він вимагає художньої обробки реального факту, художньої інтерпретації події і цей підхід вони називають театралізацією [14, 15, 16]. Звичайно, театралізація як дієвий засіб організації колективного емоційного життя

людей була і залишається невід'ємною частиною будь-якого театралізованого мистецького дійства або свята.

Діапазон драматургії театральних масових форм надзвичайно великий; від простого співпереживання у виставі до колективно організованих масових дій. Організація таких масових сцен ставить перед глядачем певні цілі і завдання, закликає до дії кожного глядача.

Організатори театралізованого масового заходу намагаються поставити глядачів в такі умови, щоб вони відчували себе активними учасниками постановки, це ще більше додає їм активності.

В іншому соціокультурна діяльність є одночасно метою і умовою будь-якого театральної вистави, звідси і особливі методи впливу, які породжують активність. Творча активність в театральній дії виникає тоді, коли участь присутніх досягає своєї вищої точки і впливає на подальший хід дії, тобто коли присутні стають його співавторами.

На думку, А. Обертинської, яка досліджує теорію драми та сценарної майстерності, процес активності у масових театралізованих заходах здійснюється не сам по собі, а за допомогою методів активації, які ми визначаємо як цілеспрямовану діяльність організаторів щодо вдосконалення змісту, форми і індивідуальних прийомів свят з метою викликати інтерес і підвищити активність присутніх [25].

Сучасна драматургія масових театралізованих постановок носить яскравий і ефектний характер. Це те, що змушує сценаристів бути дуже обережними зі словом, особливо з урахуванням технічних можливостей аудіо- і проекційних пристроїв.

З позиції відомого українського сценариста А. Житницького, сценаристи і режисери повинні вміти майстерно відшукувати влучні способи трансформації слова в дію та його акторські еквіваленти [12].

Отже, проаналізувавши драматургію театралізованих масових заходів, вважаємо за потрібне з'ясувати особливості режисури театралізованих масових заходів.

1.3. Особливості режисури театралізованих масових заходів

Режисура вважається різновидом художньої творчості, вона дає можливість створити просторово-пластичне, художньо-образне рішення ідейно-тематичної концепції твору одного з видовищних мистецтв за допомогою властивих лише йому виразних засобів. Це є напрям драми, музичного театру, кіно, сцени, цирку, театральних постановок та інших масових заходів.

Якщо з'ясувати особливості режисури, то дилетантський підхід, погана організація і повне нерозуміння публіки стає тим наріжним каменем, об який, як наслідок, розбиваються всі плани і задуми режисера. Навіть якщо ідея в своїй ідеї була дійсно геніальною, відрізнялася творчістю і унікальним підходом, неправильна установка також зруйнувала б усі плани [2].

Масові постановки передбачають застосування великої кількості артистів. Для сприйняття видовища, глядача варто орієнтуватися на динаміку дії. Так, режисура масових театралізованих постановок завжди повністю орієнтована на глядача, а значить, це має бути йому цікавим і зрозумілим. Ні для кого не секрет, що публіка стає все більш вимогливою і вимагає якісного шоу, яке також буде постійно тримати аудиторію в динаміці. Нудні заходи руйнують ентузіазм глядача і змушують його нудьгувати. І щоб цього не сталося, методи і принципи подання повинні постійно поліпшуватися. Енергійні номери, захоплюючі сцени повинні остаточно змінити стиль.

Слід підкреслити, що навіть у динамічних сценах не повинно бути протяжності й одноманітності, так як затяжне загострення пристрастей також втрачає свою гостроту [20].

Примхлива публіка виявляється і в тому, що лякає її, захоплює і дивує різкими поворотами сюжетної лінії, ефектними виходами і появою персонажів або вигаданих учасників. Безсумнівно, варто згадати, що

артисти або актори, які весь час виступають за одним і тим же принципом, стомлюють публіку. Але якщо артист кожного разу постає по-новому, несподівано і цікаво, публіка остаточно завмирає в очікуванні гарного і захоплюючого шоу.

Слід зазначити, що самі артисти, їх вік, зовнішній вигляд, костюми повинні строго відповідати задуму. Відомо, що подібний принцип зберігається у всіх концертних номерах.

Підтвердження цьому знаходимо у А. Обертинської, яка запевняє, що яскраві костюми та грим повинні гармоніювати з ролями артистів-виконавців. Якщо, навпаки, виникає дисонанс, публіка буде розчарована, і театралізація не досягає своєї мети [16].

Якісна постановка театралізованих заходів – запорука їх успіху. Дуже часто митці проводять аналогію між напрямом театралізованих вистав і симфонією. Слід підкреслити, що симфонії, душевної і чуттєвої глибини, життєвих протиріч і складних завдань і масовий захід в кінцевому підсумку висловлює важливі дії і етапи життя великої кількості людей. Ці види виразного мистецтва відрізняються масштабністю, ідейним багатством. Дійсно, оригінальна частина симфонії (експозиції) має на увазі розробку і розвиток контрастних тем-образів. Крім того, вони начебто підтримують основну композицію твору. Також і режисура театралізованих масових заходів передбачає реалізацію основної ідеї урочистості видовища через низку дій.

Доцільно зазначити, що якщо, літературно-музичний твір глядач нарешті може сприйняти як єдине ціле, то індивідуальність постановки театралізованого дійства полягає в його цілеспрямованому поділі на складові. При цьому глядач приймає дію по частинах, вибираючи для себе найбільш цікаві моменти. Наприклад, концерт пропонує зосередити увагу глядача на конкретній сцені [40].

Митці неодноразово підкреслюють, що режисура масових видовищ повністю орієнтована на глядача, тобто вона повинна бути для

нього захоплюючою, цікавою і зрозумілою. Публіка з кожним роком стає все більш примхливою, тому їй потрібна високоякісне шоу, яке буде постійно тримати її в напрузі. Монотонні заходи глядачеві не цікаві. Тому способи і принципи викладу матеріалу повинні постійно змінюватися [28].

У сучасному розвитку видовищ ми спостерігаємо тенденцію до посилення їх зв'язків з глядачем, що передбачає його творчу співучасть. Така залежність є передумовою і умовою існування і розвитку видовищ, що багато в чому визначає їх роль в гармонійному розвитку особистості, у формуванні творчих здібностей людини. Зауважимо, що масове театралізоване свято – це комплекс заходів різних видів і видовищних форм різних жанрів; багатофункціональне явище, що відбиває епоху, життя суспільства і його культуру; найдавніший і найдієвіший засіб масових комунікацій.

Безумовно, сценарно-режисерський задум видовища, масового свята відіграє важливу роль. Творча робота над задумом всього видовища і розробкою окремих епізодів має свою специфіку. Якщо в пошуку задуму цілісного дійства головне завдання – знайти режисерський хід, здатний пов'язати між собою всі взяті для вирішення теми, то в епізодах першорядним завданням завжди залишається питання про те, як постановчо вирішити його, розкрити та реалізувати конкретну тему.

В основі режисерського ходу масової постановки на стадіоні завжди лежить ідея, яка, знаходячи своє відображення у відібраному змісті й образному рішенні, пов'язує всі епізоди в єдине художнє ціле. Великі труднощі відчуває постановник, коли тематика окремих епізодів вимагає зміни часу дії. Поряд з епізодами сьогодення, в постановці бувають необхідні епізоди історичного характеру. Їх поява має бути виправдана логікою переходів від епізоду до епізоду (зв'язок). При цьому важливо, щоб дія завжди сприймалася з позиції сьогодення.

Інакше глядач буде дезінформований і те, що відбувається на полі стадіону, буде йому не зрозуміло. Вибудовуючи театралізовану виставу поєпізодно, режисер-постановник весь час повинен думати про зв'язок епізодів між собою як в смисловому, так і в пластичному відношенні. Не слід забувати того, що режисер, вибудовуючи дійство, повинен чітко дотримуватися часових рамок, вміло переводячи дію з одного часу в інший. Епізоди, пов'язані з минулим, повинні будуватися як розповідь або спогад, а епізоди, спрямовані в майбутнє як фантазія, гра, яку глядач повинен прийняти. Глибина ж розробки окремих епізодів сценарно-режисерського задуму, а потім і плану-сценарію вистави залежить, в першу чергу, від їх місця в ідейно-тематичному плані майбутньої театралізованої постановки.

Д. Генкін, аналізуючи масові спортивно-художні вистави, виділяє два підходи до створення образу, які найбільш часто застосовуються: драматургічний та конструктивний. В першому – за основу створення образу, береться сама дія героя-маси, за допомогою якого розкривається тема. Зміст таких епізодів, як правило, пов'язаний з будь-якою значною подією і вибудовуються вони за певним сюжетом з урахуванням можливостей головного героя – маси. Драматургія подібних епізодів близька до драматургії балету, де в основі лежать музика і танець. У них так само яскраво і образно можуть стикатися протидіючі сили, створюватися конфліктні ситуації, що активно сприяють розвиткові дії. При цьому конфлікт (якщо він існує) в масовій дії завжди носить узагальнений, глобальний, «надособистий» (за Б. Брехтом) характер. У ньому, як правило, протистоять один одному сили добра і зла, війни і миру тощо [5, с. 105].

В конструктивному – за основу створення образу береться, як правило, спеціально придуманий предмет або конструкція, які в певних поєднаннях із урахуванням можливостей головного героя-маси, сприяють образному рішенню епізоду [30, с. 122].

Вся режисерська робота над шоу-програмами і масовими діями ділиться на такі послідовні етапи:

1. Визначення теми заходу.
2. Складання кошторису.
3. Робота над створенням сценарного плану та сценарію.
4. Жанр і форма постановки.
5. Графік репетицій.
6. Робота режисера з виконавцем і творчим колективом.
7. Режисерська робота над мізансценуванням.
8. Пластика в шоу-програмах і масових заходах.
9. Режисер і художник.
10. Музика в заході.
11. Світло в постановках.
12. Прогонні репетиції.
13. Монтувальні репетиції.
14. Генеральна репетиція.
15. Здача театралізованого заходу.

Доречно зазначити, що збереження специфіки драматургії і напрямів різних видів виконавського мистецтва, у кінцевому результаті, породжує різні підходи до використання системи виразних засобів. Внаслідок чого, формує в творчому процесі своє, особливе, притаманне лише певним типам заходів.

Безперечно, не виняток і мистецтво масового дії, де режисер виступає одночасно громадянином, художником і, як прийнято говорити, трибуною. Адже давно відомо, що будь-який масовий захід приурочено до знаменних дат в житті суспільства. Таким чином, режисерська робота в даному випадку є багатоструктурною і змістовною системою, в якій різні види мистецтва – література, образотворче мистецтво та театральне – накопичуються і вступають в активну взаємодію. Вони є художніми чинниками, в поєднанні з реальним

матеріалом вони створюють абсолютно новий, яскравий художній феномен театралізованої масової дії. Звичайно, специфіка режисури полягає в тому, що провідною в створенні широкого художнього полотна є факт, документ.

Основа діяльності режисера – постановка масової вистави, шоу-програми, тематичного вечора, театралізованого святкування тощо. Постановка – це творчий процес побудови дійства.

За твердими переконаннями О.Данчук, мистецтво режисури масових видовищ – це мистецтво створення цілісного виконання (неподільності) твору, єдиного в своїй концепції та художньому рішенні [8, с. 67–68].

Отже, режисура театралізованих масових заходів – це здатність розкрити зміст сценарію через систему не лише художніх образів, а й поєднання публіцистичного та документального матеріалу.

В контексті нашого дослідження, надалі вбачається за доцільне охарактеризувати схему постановчого плану театралізованого масового заходу.

РОЗДІЛ 2

РЕЖИСЕРСЬКИЙ ЗАДУМ МАСОВОГО ТЕАТРАЛІЗОВАНОГО ЗАХОДУ

2.1. Схема постановочного плану театралізованого заходу

Постановочний план є обов'язковим в процесі створення театралізованого масового заходу. Він являє собою керівництво до дії, містить конкретні завдання для всіх творчих колективів, що беруть участь в загальному процесі підготовки майбутнього заходу.

У постановочному плані, який створюється на основі літературного сценарію, режисер зобов'язаний передбачити і врахувати всі складові багатoelementної композиції сценічного масового шоу. Це, так би мовити, обережна диспозиція перед боєм, коли кожна незалежна ланка включається в загальну структуру і взаємодіє з іншими ланками, як у відпрацьованому механізмі.

Звичайно, під час репетицій у постановочний план вносяться корективи, змінюється початковий варіант, а його основа, як правило, залишається і є не лише відправною точкою для численних гілок масової дії, а й документом на основі якого складається кошторис, визначаються терміни репетиційної роботи, працює постановочна група, колективи та виконавці, створюються декорація, шийються костюми і тощо.

Отже, складання режисерського плану, або робочого сценарію, як його ще називають, – відповідальний етап у процесі постановки масового заходу режисером. У літературному сценарії, події необхідно підкреслити творчим режисерським рішенням, яке в подальшому, при постановці, знайде конкретне втілення в тому чи іншому епізоді дійства.

У тому числі постановочний план визначає схему театралізованої дії – послідовність номерів в епізодах і послідовність самих епізодів, дає можливість заздалегідь розробити побудову масових сцен, визначити

характер мізансцени. Продумують безліч сцен, пластичне рішення епізодів, передбачають необхідність у реквізиті, бутафорії, музичних інструментах, костюмах, фонограмах тощо.

Таким чином, постановчий план – форма фіксації елементів режисерського задуму, тобто режисерська розробка, або, як полюбляють зазначати практики – режисерська експлікація.

Розглянемо кожний розділ постановчого плану.

I. Вступ (мотивування вибору теми театралізованої вистави).

У цьому розділі мотивується та обґрунтовується обрана теми майбутнього заходу, визначається його соціально-педагогічне значення для прогнозованої аудиторії.

II. Ідейно-тематичний зміст сценарію.

1). Тема сценарію – проблема, яку ставить автор, або предмет розгляду художнього явища автором. Тема повинна бути конкретна і відповідати на три основні питання: Що? Де? Коли?

2). Ідея сценарію – основний висновок за сценарієм. Формулювання ідеї відображає певні причинно-наслідкові зв'язки, тому найчастіше залучаються граматичні форми: завдяки тому що ...; незважаючи на те що ...; тільки ...; якщо ... і тощо.

3). Жанр сценарію – емоційне ставлення автора до предмета художнього дослідження, його кут зору на дійсність, що реалізовується через систему певних виразних засобів.

4). Конфлікт – протиборство, протиріччя між зображеними у творі дійовими особами. Тобто є носії конфлікту, а є й ті, хто йому протистоїть.

III. Дієвість змісту сценарію.

1). Надзавдання театралізованого дійства – кінцева мета, заради якої певній аудиторії доводиться ідея.

2). Подієвий ряд – лінія діючих фактів від початку і до кінця.

Подія – це дієвий факт, який в подальшому змінює лінію

поведінки виконавців і ставить їх в оновлені запропоновані обставини.

Якщо театралізовані заходи безсюжетні, то обов'язково розписується детально епізодна побудова, яка визначається як правило, в межах епізоду перебувати першої вихідної події. Всім подіям, зазвичай, дається дієва назва. Епізод – це смислове продовження іншого.

3). Сценічне завдання виконавців – дія, її мотивування та розвиток.

До неї входять три елементи:

1. Що роблю? (дія);
2. Навіщо роблю? (Мета дії);
3. Як роблю? (Пристосування).

Дія і мета носять свідомий характер. Пристосування виникають в процесі живого спілкування. Кількість сценічних завдань визначається кількістю основних подій. Якщо театралізовані заходи безсюжетні, то подієвий ряд і сцени, завдання виконавців замінюються, тобто подається коротка характеристика кожного епізоду.

4). Головні мізансцени (визначаються опорні точки та вузлові мізансцени).

Це дуже важливий етап роботи: мізансценування театралізованого заходу, яке відбувається під час проведення репетицій. Режисерська робота з акторами спрямована на творчий розвиток виконавців у кожній ролі та всієї постановки в цілому [27].

IV. Сценографічне рішення масового театралізованого заходу.

1). Планування декорацій – це креслення розташування декорацій різних конструкцій і інших елементів матеріального середовища на сценічному майданчику.

2). Ескіз оформлення сценічного простору.

3). Ескіз костюмів.

4). Ескіз афіши, програми, запрошень.

5). Світлозвукові партитури.

V. План підготовки масової театралізованої вистави.

Доречно підкреслити, що цей план повинен відбивати основні етапи роботи над театралізованим заходом, а саме:

- 1). Створення оргкомітету та розподіл обов'язків.
- 2). Робота над сценарієм.
- 3). Застільний період.
- 4). Репетиції у вигородках, прогонні, монтувальні, генеральні репетиції.
- 5). Робота з композитором, художником, хореографом тощо.
- 6). Здача заходу.

VI. Прийоми активізації глядацької аудиторії [35]. Впровадження різноманітних прийомів з підготовки налаштування глядацької аудиторії на театралізоване видовище.

Узагальнюючи вищевикладене, можна констатувати, що режисерський постановочний план – це складний творчий процес пізнання драматургічного матеріалу, розбір його основних елементів і виконується він за певною схемою. Майбутньому режисеру особливу увагу необхідно звернути на пізнання і вивчення життєвих колізій в їх історичній конкретності. І лише після глибокого вивчення історичного, етнографічного і художнього матеріалу, режисер здатен написати, створити характеристику епохи, яка висвітлена в драматургічному матеріалі, в її соціально-політичному аспекті. Аналіз матеріалу дає можливість ретельно розібратися в ідейно-художніх особливостях сценарію дійства, чітко поставити завдання перед виконавцями.

Таким чином, охарактеризувавши схему постановочного плану масового театралізованого заходу, вважаємо за потрібне розкрити сутність поліфункціональності діяльності режисера театралізованого масового заходу.

2.2. Поліфункціональність діяльності режисера театралізованого масового заходу

На наші переконання, поліфункціональність мистецтва театралізованих масовий дійств передбачає чітку організацію спільної художньої діяльності, обмін інформацією, думками, творчим досвідом, набуття нових знань, навичок, осмислення мотиваційної основи взаємодії, координацію спільних зусиль, співтворчість, що прогнозує наявність особистісних морально-етичних констант, формування системи цінностей, ідеалів.

Стосовно терміну «поліфункціональність», то він перекладається з грецької як багаточисельна функція. Щодо діяльності режисера, то «поліфункціональність» можна визначити як поєднання різноманітних функцій, обов'язків, ролей, які виконує режисер-постановник театралізованого заходу.

Особистість і діяльність режисера театралізованих видовищ представляє особливий інтерес для дослідження, оскільки на сучасному етапі режисерська професія є однією з найскладніших як з точки зору навчання, так і особливостей післявузівської професійної діяльності.

У класичному визначенні змісту професії режисера, йдеться про триєдність функцій режисера:

1. Режисер – тлумач.
2. Режисер – дзеркало.
3. Режисер – організатор.

Режисер як тлумач, обгрунтовує вибір драматургічного матеріалу, аналізує його з колективом, розкриває ідейно-художній задум майбутнього дійства. Можна визначити це все як витлумачення драматургічного твору.

Режисер – дзеркало в своїй творчості своєрідно, дбайливо відображає творчу індивідуальність актора. Різними прийомами

допомагає акторові в створенні сценічного образу, знаходженні його зовнішньої та внутрішньої характерності. «Режисер – дзеркало» повинен володіти такими педагогічними якостями, як чуйність, уважність, враховувати особливості індивідуального обдарування артиста.

Функція режисер – організатор вважається найважливішою. Він є особистістю, яка організує весь творчий процес створення театралізованого видовища. Саме він спрямовує цей процес в єдине русло, підпорядковуючи його режисерському задуму, спрямовує волю кожного виконавця до досягнення поставленої мети: образно і емоційно розкрити художній матеріал відповідно до режисерського задуму.

Зазначене вище, доводить, що режисер зобов'язаний розкрити зміст твору крізь призму власного бачення, враховуючи акторські можливості виконавця. В. Мейєрхольд вважав, що режисер повинен бути, крім усього іншого, ще й повноправним автором вистави. І це зауваження дуже вірно для режисера театралізованих уявлень і свят, в основі постановки яких частіше за все не драматургічний матеріал, а режисерський задум, що виникає під впливом актуальних проблем сучасності, історико-культурних подій минулого і сьогодення, ціннісних установок особистості режисера, його громадянської позиції, ідентифікації з долею батьківщини тощо. І режисер масових свят спочатку продумує задум, на основі якого створюється драматургія видовищного уявлення, його «наскрізну дію» [34].

Таким чином, режисер-постановник на основі власного задуму, по своєму витлумачуючи драматургічний матеріал, естетично об'єднує всіх учасників постановки, виявляє ідейний зміст вистави, його жанр і зовнішню форму, ритм і мізансцени, організовує і погодить між собою всі компоненти видовища: гру акторів, костюми, декорації, музику, світло і створює гармонійно-цілісне, що володіє художньою єдністю видовище [39, с. 15].

Специфічні здібності режисера театралізованих вистав і свят – це

результат розвитку схильності особистості до режисерсько-постановочної діяльності, вираженої в образному мисленні, в здатності зримо уявити ігрову ситуацію на основі образних асоціацій традиційних і авторських аналогій, індивідуальних художньо-естетичних уявлень в їх неординарних режисерських формах. Ці задатки активно проявляються і розвиваються в навчальному процесі творчого вузу, але досягають більш високого якісного рівня в процесі створення і втілення театралізованих вистав або свят різних видів і жанрів.

Специфічними здібностями режисера театралізованих вистав і свят є:

- здатність до образного мислення: здатність до образного поданням життєвих вражень; образне бачення предмета або явища в його художньо-естетичному перетворенні, на основі якого розвивається в процесі режисерсько-постановочної діяльності панорамне бачення сценарного дії;

- образна пам'ять: образно-асоціативні уявлення в області національних культурних концептів, образні аналогії порівнюваних предметів і явищ; пам'ять руху, дії, поворотів, тобто пам'ять не констатація, а пам'ять, яка перетворює видимий світ в художній і символічний світ;

- вразливість при сприйнятті навколишньої дійсності: надчутлива реакція на прекрасне / потворне, емоційне співчуття, співчуття, співчуття людині, хвороблива реакція на соціальну несправедливість, милосердя, готовність прийти на допомогу скривдженому і страждаючої людині;

- здатність ставити і вирішувати нестандартні прикладні завдання, що постають в процесі режисерської діяльності;

- прогностичні здібності: уявити і намітити режисерську експлікацію сценарного дії, уявити союз мистецтв як засіб емоційного впливу на глядача, встановити ключові, базові фрагменти монтажного

листа, «почути» ритм руху сюжету, відчути атмосферу свята або вистави, відчути «настрій» задуманого дійства;

– артистизм режисера: здатність уявити, описати і розіграти перед виконавцями ігрову ситуацію, яка відображатиме смисловий фрагмент сюжетного дії, відповідний логіці і образу задуму і емоційного тону постановки;

– організаційно-управлінські здібності: здатність встановлювати довірчі відносини з членами творчого колективу, здатність поєднувати вимогливість і доброзичливість до виконавців задуму режисера-постановника театралізованої вистави або свята, здатність здійснювати індивідуальний підхід до колег, здатність дохідливо і переконливо пояснювати учасникам проєкту надзавдання творчої постановки [9, с. 109–110].

Для режисера-постановника дуже важливі, перш за все, соціокультурні навички – здатність реагувати на актуальні сучасні проблеми для вибору постановки; вміння наповнити виставу на історико-культурну тему духовно-моральним змістом, що відповідає цивільним інтересам народу, вміння дотримуватися традиційних народних цінностей в створенні театралізованої вистави і свята будь-якого роду і жанру. Також режисеру необхідні дослідницькі навички, адже постановник театральних постановок і свят в основному працює над сучасною темою, з одного боку, це велика творча радість, а з іншого – певні труднощі, адже перед режисером в цьому випадку варто зовсім новий матеріал, який висувається життям, і цей матеріал повинен бути вирішеним новітніми технологіями.

Зупинимося на деяких важливих уміннях режисера, таких як створення тексту сценарію, реалізація ціннісно-семантичної єдності складових тексту, виділення інформаційної та художньо-естетичних фактів із зібраного текстового матеріалу для сценарію, інтерпретування текстового матеріалу для вирішення цілей і завдань викладу. Когнітивні

та комунікативні навички мають на увазі вміння виділяти ключові слова і фрази в розглянутому тексті; вміння визначати тему і основну ідею тексту; вміння інтерпретувати документальні та літературні тексти з метою їх переведення в схожий сценарій. Комунікативні та педагогічні навички – вміння пояснити учасникам цілі і завдання автора сценарію і режисерську постановочну концепцію, вміння захопити виконавців оригінальністю авторського задуму. Інтегративні навички – вміння органічно поєднувати основний узагальнений образ театралізованої вистави або свята з доповнюючими його образами інших мистецтв, уточнюючи семантику змісту і форми домінуючого прийому.

Специфічні здібності постановника театральних постановок і свят (здатність до образного мислення, образного мислення), пам'ять, передбачувальні здатності, артистизм, організаторські та управлінські здібності) є результатом розвитку схильності особистості до режисури і постановці діяльності, виражена в образному мисленні, в умінні наочно представляти ігрову ситуацію на основі образних асоціацій традиційних і авторських аналогій, індивідуальні художньо-естетичні уявлення в їхні надзвичайні режисерських формах [9, 109-110].

Отже, постановник масових урочистостей повинен мати чітку життєву позицію і життєвий досвід, адже саме він веде діалог з глядачами. Важливо вміти звертати увагу на деталі і дрібниці, розуміти і враховувати вікові особливості аудиторії (одержувачів), адже те, що ідеально підходить для молоді, зовсім не підходить для старшого покоління. В цьому проявляється режисерський досвід і професіоналізм, зможе правильно побудувати програму для будь-якого глядача. Режисура масового свята – це не тільки створення сценічної дії і розробка декорацій, а й можливість побудувати серію епізодів так, щоб в результаті вам необхідно донести ідею до цільової аудиторії через різні художні форми і технології [30, с. 123].

Дійсно, режисер масових свят і видовищ – професія відносно нова,

але узагальнення досвіду майстрів цієї справи призвело як до збагачення скарбнички режисерської діяльності, так і до створення у вищій мистецькій школі нової спеціальності – режисер масових театралізованих заходів.

На нашу думку, нині відбувається бурхливий розвиток цього напрямку режисерської діяльності й у теорії, і на практиці.

Отже, розкривши сутність поліфункціональності діяльності режисера театралізованого масового заходу виникає необхідність розгляду синкретизму акторської творчості на сценічному майданчику.

2.3. Синкретизм акторської творчості на сценічному майданчику

Перші театральні вистави включали в себе слово і спів, танець і руху. Подібні дійства відрізнялися синкретизмом. Тобто складові частини (музика, слова, руху, танці) мали таку ступінь злитості, що глядач не міг виокремити їх в своїй свідомості і оцінити кожен форму окремо. Поступово публіка почала розрізняти елементи уявлення, і з часом з них розвинулися відомі нам види театру. Синкретизм змінився синтезом – навмисним з'єднанням різних форм.

У 1910-і рр. потребу театру в синкретизмі проголосив В. Мейєрхольд. З його позиції, саме мандрівний комедіант, стверджував режисер, – «власник чудодійною акторської техніки», «носії традицій справжнього мистецтва актора».

В полеміці з натуралістичним театром, в пошуках нових форм і засобів сценічної виразності Мейєрхольд в рамках концепції «театрального традиціоналізму» звернувся до досвіду старовинного театру. Необхідною умовою перетворення театру стає виховання синкретичного актора, подібно середньовічному актору, який володіє складним арсеналом акторської техніки, що об'єднує в своєму мистецтві

танець, пантоміму, клоунаду і є справжнім творцем спектаклю. основними принципами акторського мистецтва, по Мейєрхольда, повинні стати жест, маска, рух, інтрига. Актор-творець не «живе» на сцені, а за допомогою свого мистецтва створює нову реальність. Життю людини в театрі Мейєрхольд протиставляє метафоричну умовність форми – простору і пластичного малюнка: замість декорації – родинний театр майданчик, «простір трьох вимірів», фотографічна гриму виразність маски [22, с. 55–56].

Синкретизм театральної форми є основним моментом у вивченні цього мистецтва. Він є результат взаємодії різних форм творчості в процесі створення сценічного твору. Причина цього явища криється в синкретизмі сценічного мистецтва. Момент синкретизму є невід'ємною частиною будь-якого творчого процесу, а також характерний для всієї художньої культури в цілому. Але особливу форму і значимість синкретизм приймає в балетному мистецтві, де він є суттєвою рисою, що визначає його видову особливість. Живопис входить в якості неодмінного компонента в балетний спектакль, в якому музично-хореографічне дію отримує своє зриме втілення відповідно до ідейно-образної концепції художнього цілого. Колір, колорит, палітра фарб – ось перше, що сприймає наше око в картині. Ще не знаючи сюжету, дії або психологічного стану персонажів картини (там, де вони є), ми вловлюємо її загальний емоційний лад, її тональність, мажорну або мінорну, що виникає з певного поєднання фарб. Подібно музичному акорду, колірної акорд в мальовничому творі і на сценічному майданчику викликає у нас почуття у світле, райдужне або урочисте або, навпаки, тривожне, суворе або сумне [26].

Згідно системи К. Станіславського є принцип природного творчого переживання за встановленими природою законами, в результаті якого виникає поняття акторської органічності. У цьому велику роль відіграють інтуїція артистичного почуття, розвинена

емоційна пам'ять, яку митець називає афективною (пам'ять почуттів), сценічна увага, багата фантазія. Артистична діяльність, на думку К. Станіславського, ґрунтується на уявленні про істину пристрастей на сцені, справжньому житті людського духу, яке супроводжує наполеглива робота над собою. Засобами психотехніки актор здатен «на загад викликати в собі духовний та тілесний стан», що створює підґрунтя для артистичного натхнення, формування «художньої правди артистичного почуття» [15, с. 212]. Усі елементи творчої системи підготовки актора підпорядковані основній меті – мобілізувати творчі сили актора, його «природу» для втілення авторського задуму п'єси та вистави, який К. Станіславський називає надзавданням. Для правильної його реалізації вчинки персонажів повинні підпорядковуватися основній дії вистави в цілому – наскрізній дії. «Уся система існує для наскрізної дії», – зауважував режисер, логічно мотивуючи доцільність використання своїх принципів у театральній практиці. Ці головні дефініції театральної системи К. Станіславського доцільно застосувати й під час спроби декодування сценічних прийомів у словесні, які інтерпретують сучасну театральну дійсність в інформаційно-аналітичних жанрах журналістики й уособлюють синкретизм вербально-візуально-перформансної взаємодії в їх структурі [4, с. 2].

Театр є синтетичним за формою і синкретичним за змістом видом мистецтва. Синкретизм сценічного мистецтва полягає у впливі на театр інших мистецтв, таких як література, музика, архітектура, скульптура і живопис. Вони входять в спектакль в певній формі, як би «отеатралізуються»: в формі драматургії, музичного оформлення, театральної архітектури, декораційного мистецтва. Ще одним моментом прояви Синкретизм є використання в ході театральної вистави технічних засобів, що впливає на динаміку вистави. Синкретизм театру полягає і в чинному на сцені актора, так як в ньому міститься вся повнота прояву матеріалу мистецтва, на основі цієї нерозділеності і будується образний

лад спектаклю. Простір вистави є розвитком акторської пластики, і неважливо, що цим простором може з'явитися площа, на якій виступає актор і глядацький натовп навколо нього, музика у виставі – це розвиток інтонаційних можливостей акторської голосу, а сюжетно-фабульний лад є результат гри акторського ансамблю [23].

Всі види мистецтва, виділившись з синкретизму художнього первісного творчості, розвивалися на основі одного з видів матеріалу мистецтва: на основі розподілу важких предметів – архітектура, на основі пластики – скульптура, на основі світла – живопис, на основі звуку – музика, на основі конкретно-чуттєвих уявлень – література, і тільки театр зберіг у своїй природі всю повноту матеріалу. Синкретично-синтетична суть театрального твору виражається в спектаклі через визначальні моменти, які диктуються закономірністю матеріалу творчої діяльності. На базі визначальних моментів формується кожен твір театру незалежно від історичних, національних, жанрових і інших особливостей, будується образна структура сценічного твору: його візуальна значимість, звукова насиченість і його сюжетно-фабульні розвиток. Такими основними моментами театрального твору є, по-перше, сюжетно-драматичний лад, який визначається законами конкретно-чуттєвого уявлення, по-друге, звуко-музичний лад, що формується законами звукового сприйняття, і, по-третє, сценографія як вся сукупність просторового рішення вистави, яка визначається закономірністю матеріалів мистецтва, таких як тяжкість, пластику, світло.

Сценографія, будучи органічною частиною такого складного виду мистецтв, як театр, включає в себе всю повноту прояви просторових видів мистецтв, вона харчується їх корінням, в той же час вона не може бути зведена до жодного з них.

Закономірність візуального сприйняття в сценографії визначають три композиційних рівня: архітектоніка вистави як взаємовідношення

мас, що формують сценічний простір, світло вистави як кольорова насиченість цього простору і пластика вистави як його пластична заглибленість.

Театральне мистецтво є синтетичним за формою і синкретичним за змістом видом творчості. Синкретизм театрального твору полягає в значному впливі на театр таких видів мистецтва, як література, музика, живопис, архітектура, скульптура і ін. Більш того, так звані прості види мистецтва входять в спектакль в специфічних формах, як би «отеатралізуються»: література в формі (жанрі) драматургії, музика – в якості музичного оформлення (в драматичному театрі), архітектура – як театральна архітектура і сценічний комплекс з архітектурними елементами вистави; в формі декораційного мистецтва в театральній творчості входять живопис, графіка; скульптура проявляється в основному в закінченості акторської малюнка мізансцен і поз. Ще одним моментом прояву синкретизму в театрі є використання в ході театральної вистави різноманітних технічних засобів, які, відповідаючи динаміці гри акторського ансамблю, значно впливають на динаміку вистави в цілому.

Можна сказати, що «театр – творчий образ суцього, що розвивається в просторово-часових вимірах через живий матеріал людини» [38]. Динаміка простору (неважливо, що цим простором може бути площа і натовп глядачів) визначається мізансценічним малюнком акторської уявлення. Музика у виставі – це подальший розвиток інтонаційної-тональних можливостей голосу актора. А сюжетно-драматичний лад спектаклю, хоча він і створюється на основі драматургії, є результат гри актора.

Суть театрального мистецтва полягає в тому, що воно зберегло в своїй природі всю сукупність матеріалу мистецтва в їх синкретичній єдності, в той час як інші види мистецтва, виділившись з первісного художньої творчості, в подальшому розвивалися на основі одного з видів матеріалу мистецтва: тяжкості (взаємодії мас), пластики, світла

(світло-кольорового взаємопроникнення), звуку, конкретно-чуттєвих уявлень. Синкретично-синтетична суть театрального твору виражається в спектаклі через визначають художні моменти, які диктуються закономірністю прояву матеріалу в мистецтві. На їх основі формується кожний театральний твір, незалежно від історичних, національних, жанрових особливостей, будується образну побудову вистави: його візуальна значимість, звукова насиченість, конкретно-чуттєва визначеність.

Такими визначальними моментами театрального твору є: по-перше, сюжетно-драматична лінія розвитку вистави, яка визначається закономірністю конкретно-чуттєвого уявлення; по-друге, звуко-музичний лад, що формується на основі законів звукового сприйняття; і, по-третє, сценографія (художнє оформлення), що будується на основі візуального сприйняття глядачами [43, с. 7, 15].

Отже, синкретизм акторської творчості у масових театралізованих заходах виявляється в оволодінні виконавцем багатьма видами мистецтва. На сценічному майданчику в грі актора міститься вся повнота прояву матеріалу мистецтва, на основі цієї нерозділеності, вибудується образний лад театралізованих дій.

У третьому розділі розглянемо питання втілення режисерського задуму театралізованих масових заходів.

РОЗДІЛ 3

ВТІЛЕННЯ РЕЖИСЕРСЬКОГО ЗАДУМУ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

3.1. Сценарний план театралізованого масового заходу

Закономірно, що створення будь-якого театралізованого масового заходу розпочинається з написання сценарію. Надалі – період втілення сценарію масового дійства та всіх основних позицій як загального режисерського задуму, так і роботи над окремими номерами і епізодами. Ми з вами переконалися в цьому, завдяки підготовці та проведенню театралізованого масового заходу – «Хліб – усьому Голова», а також до нього складено сценарний план. Проте, перш ніж наводити приклад із власного практичного досвіду, розкриємо зміст сценарного плану з позиції режисури естради та театралізованих масових видовищ.

Нашу увагу привернуло визначення сценарного плану В. Зайцевим. Автор трактує сценарний план як «літературний проєкт майбутнього масового видовища, в якому викладено послідовність розвитку дій, а також основні висловлювання, тексти, дикторський коментар. Він дозволяє цілеспрямовано працювати над сценарієм, застерігає від можливих відхилень від тем й формує загальне бачення майбутньої вистави. За складністю використаного матеріалу у режисерсько-постановочній практиці розрізняють два види літературної основи: сценарний план і сценарій. Сценарний план іноді є й літературною основою для не складних масових заходів, що не вимагають детальної художньої розробки (урочисті збори, мітинги, презентації, диспути і тощо)» [13, с. 153].

Також має право на практичне впровадження сценарний план у конкретно-графічному зображенні. І витлумачується це поняття як послідовний запис назв епізодів і їх номерів, кількості учасників у

кожному епізоді, зазначення головної діючої особи (осіб), її дій (словесних чи фізичних), коротка характеристика прологу й епілогу, якщо такі передбачені у масовому театралізованому видовищі.

З нашої точки зору, сценарний план – це перелік всіх основних етапів будь-якого культурно-мистецького заходу.

У додатку А викладено сценарний план до театралізованого масового заходу «Хліб – усьому Голова» Лазурненської селищної бібліотеки Херсонської області Скадовського району. В цьому плані автором розташовано перелік дійств видовища, а також вказано час, місце і порядок проведення заходу.

Необхідно пам'ятати, що сценарний план носить виключно службово-інформативний характер і не замінює собою сценарій заходу. Складання подібних документів лягає на плечі організаторів. Підготовка і проведення будь-якого масового театралізованого заходу складається з декількох етапів, а саме:

Підготовчий етап:

- визначення теми заходу, його назви та цільового призначення;
- складання проєкту масового заходу;
- формування аудиторії, через попередні бесіди, огляди, опитування;
- реклама масового заходу та підготовка афіші.

Основний етап:

- написання сценарію масового заходу;
- проведення масового заходу.

Заключний етап:

- оцінка ефективності масового заходу;
- облік масового театралізованого заходу.

Отже, доречно ще раз підкреслити, що складання сценарію займає важливе місце при підготовці і проведенні масового театралізованого

заходу. Сценарій дозволяє чітко спланувати всі етапи заходу і їх логічний взаємозв'язок, продумати методи і прийоми досягнення мети.

Розглядаючи етапи роботи над сценарієм, найкраще розставити головні етапи роботи над сценарієм в такій послідовності:

- складання сценарного плану;
- збирання сценарного матеріалу;
- оформлення творчої заявки на сценарій;
- створення чернетки сценарію
- створення кінцевого варіанту сценарію.

Необхідно звернути увагу на те, що сценарний матеріал найчастіше складеться з таких елементів:

- прозових та віршованих творів різних жанрів та тематичних напрямків одного або різних авторів, цілком та у фрагментах;
- музичних творів різних жанрів та напрямів, одного або різних авторів, цілком та у фрагментах;
- документальних текстів будь-якої спрямованості, цілком та у фрагментах;
- репродукцій творів образотворчого мистецтва;
- матеріалів кіно, переважно фрагментів художніх, документальних та науково-популярних фільмів;
- концертних номерів різних жанрів за тематичним напрямом, одного або кількох виконавців;
- пам'яток матеріальної культури минулого та сучасності або їх зображення у будь-якій техніці;
- сценічного світла та звуку в усіх можливих варіантах.

Практики радять, що краще всього збирати сценарний матеріал на каталожних картках. На кожну картку записується лише один факт, одне прізвище, одна дата або бібліографічні відомості про одне видання. Загалом, запис робиться про щось одне.

Щодо творчої заявки на сценарій – це коротенький виклад загального сценарного задуму, стислий переказ змісту майбутнього сценарію заходу в оповідальній формі. Заявка є важливою для укладання договорів із замовниками або для обговорення на художній раді при керівництві чи з колегами. Згодом, вона стає базою для подальшої роботи, для формування загального задуму мистецького твору.

У контексті реалізації сценарію, звертаємо увагу на те, що ведучі театралізованих масових заходів належать до так званих наскрізних персонажів, які продовжують діяти від початку до кінця дійства. Вони коментують, здійснюють переходи, тобто з'єднують у єдине ціле окремі епізоди та елементи сценарію. Без сумніву, саме від ведучих масових театралізованих видовищ повною мірою залежить успіх чи неуспіх майбутнього масового видовища. Кількість ведучих повинна бути логічною та чітко визначеною.

Працюючи над розробкою сценарію потрібно продумати кожний момент. Необхідно вказати наочне оформлення, його зміст, кількість. Наприклад: портрети, вказати прізвища й ініціали; надувні кульки, букети квітів тощо; музичне оформлення передбачає перелік музичних творів та зазначення їх авторів; окремо вказати різного роду реквізит та аксесуари для проведення ігор та конкурсів.

Важливим кроком під час роботи над сценарієм може бути залучення до роботи учнів, для того, щоб вони відчували свою значимість у суспільному житті закладу, виявляли та розвивали свої творчі здібності. Ідеї подані учнями, не потрібно піддавати відразу критиці, а відшукати спільну думку, заохотити учнівську молодь для подальшої роботи, адже це є один із етапів виховної роботи. У школярів, які беруть активну участь у такій роботі, будуть розвиватися здібності аналізувати різноманітні заходи не лише за зовнішньою оболонкою-формою, але й за сутністю заходу.

На нашу думку, вдало розроблений сценарій – це зацікавленість в

роботі як учасників, так і глядачів, враховуючи їх вікові особливості та інтереси.

Вірно продуманий та написаний сценарій слугує основним завдатком вдалого проведення заходу, тому з технологією написання сценарію потрібно ретельно ознайомитися організатору для вдалого втілення заходу.

У додатку Б кваліфікаційної роботи наведено приклад сценарію театралізованого заходу «Хліб – усьому голова» Лазурненської селищної бібліотеки Херсонської області Скадовського району.

Отже, склавши сценарний план масового видовища та розкривши сутність поняття «сценарний план», надалі доречно здійснити аналіз принципів організації театралізованого масового заходу.

3.2. Принципи організації театралізованого масового заходу

Без режисерського задуму немає рішення будь-якого театралізованого масового заходу. Все починається із задуму. Виникає питання: «А з чого ж починається сам задум?»

Режисерський задум – це розповідь режисера в образно-емоційній формі свого бачення майбутнього театралізованого дійства з використанням усіх засобів виразності, з визначенням характеру зміни місця дії, прийомів активізації глядача, використанням сценарно-режисерського ходу, який буде органічно та образно поєднувати всі епізоди сценарію і вести наскрізну дію до надзавдання. Це своєрідна творча робота режисера щодо розкриття теми сценарію. Письмово викладаються всі режисерські бачення, технологічні прийоми й образні рішення. Також потрібно розкрити певну атмосферу та прийоми її художньої трансформації, підкреслити залежність атмосфери і

темпоритму. В задумі режисер також дає загальну характеристику основним дійовим особам та здійснює трактовку образів.

Режисерський задум – це творчий процес, в результаті якого зобов'язано сформуватися конкретне розуміння і осмислення дійсності, яке і дасть чітку ідеологічну, цивільну позицію та емоційне відчуття.

Вважаємо, що Режисерський задум – це сформоване в уяві режисера конкретно-образне бачення драматургічного матеріалу, втіленого в художню форму; це сценічний образ театралізованої вистави; задум – це прочитання мистецького твору з позицій сьогоденного дня, точка зору художника на дійсність, влучно відбита в сценарії драматургом.

Робота режисера над втіленням задуму починається з чітких і конкретних завдань колективу виконавців: художнику, композитору, балетмейстеру, виконавцям, всім, хто безпосередньо допомагатиме режисеру втілювати його задум. Їх необхідно познайомити з режисерським задумом, баченням майбутнього театралізованого дійства, розказати про цивільну, ідеологічну спрямованість задуму, про емоційне відчуття, про бачення окремих картин і лише після цього поставити перед ними конкретні завдання.

Завдання режисера в період підготовки театралізованої вистави – захопити колег своїм баченням, зробити свій задум загальною справою.

Робота режисера над втіленням задуму поділяється таким чином:

- а) робота з художником;
- б) робота з музичним оформлювачем (композитором);
- в) робота з хореографом;
- в) робота з художником по світлу;
- г) робота з виконавцями.

Робота з художником починається з пояснення режисерського задуму (характер окремих сцен і епізодів майбутньої постановки). Розказуючи задум, режисер звертає увагу на вузлові моменти

постановки, зворотні події, виділяє головне і другорядне. Часто вказує на бажане розміщення дійових осіб і угруповань. Художник зобов'язаний перевести всю цю розповідь на мову креслення, створити ескіз, фактично фіксуючи накреслений розповіддю режисера малюнок мізансцен.

Виходячи з викладеного вище, режисер повинен:

- визначити конкретні завдання, що стоять перед художником;
- розказати про міру умовності оформлення, про його видовищну сторону;
- визначити опорні планувальні крапки;
- кількість планів, які повинні бути використані в епізодах;
- кількість виходів ;
- предмети обстановки і реквізит, необхідні для вирішення теми.

Робота з музичним оформлювачем (композитором). Музика з давніх пір входить у театралізоване дійство як невід'ємний органічний елемент, незалежно від того, виступає вона фоном або основним компонентом. Музика входить до постановки, щоб збагатити, посилити її, допомогти виконавцям в розкритті художніх образів.

Працюючи з композитором, необхідно визначити завдання, які будуть вирішуватись музикою і шумами. Необхідно пам'ятати, що музика – один із самих сильних та впливових засобів сценічної дії. Створюючи музичне оформлення, потрібно добиватися, щоб впродовж всієї театралізованої вистави відчувалася єдина музично-театральна форма, тобто, щоб панував один певний принцип, стиль використання музики. З'єднання в одному театралізованому видовищі творів декількох різних композиторів, тематично може бути й виправдано, але часто дає музично стильовий різнобій, який заважає цілісності сприйняття масового дійства.

Музика у театралізованому масовому заході не може бути пасивною, ілюстративною, вона повинна бути обов'язково дієвою.

Робота з хореографом. Режисер після викладу свого задуму балетмейстеру, повинен поставити перед ним ряд конкретних творчих завдань, що повинні бути вирішені у театралізованому заході мистецтвом хореографії, відповідно до його жанрової структури та характеру музичних номерів і, звичайно, дійових осіб.

Робота з хореографом має кілька етапів. Перший етап – добір колективів, який він проводить разом із режисером. Тут відбувається детальне знайомство з колективами та відбір кращих танцювальних номерів. Другий етап – робота окремо з кожним танцювальним колективом. На цьому етапі починається самостійна творчість хореографа. Йому потрібно звернути особисту увагу на монтажне з'єднання того чи іншого номеру. Третій етап – створення балетмейстером у логічній послідовності загальної пластичної композиції у рамках режисерського задуму заходу. Четвертий етап – зведені репетиції всіх танцювальних колективів. Завдання хореографа – знайти найяскравіше та лаконічне вирішення того чи іншого танцювального номеру.

Робота з художником по світлу. Тут необхідно визначити опорні світлові крапки міст проведення заходів, розказати про емоційну спрямованість того або іншого епізоду, скласти з освітлювачем світову палітру майбутньої театралізованої вистави.

Робота з виконавцями. Виконавців можна розділити на дві умовні категорії: це реально існуючий герой і вигаданий сценаристом персонаж. Працюючи з реальним героєм, необхідно визначити його місце у виставі, розказати про ті завдання, які стоять перед ним. У роботі з вигаданим героєм, необхідно поступати також, як і в роботі з діючими особами в п'єсі, тобто здійснити з ними разомдієвий аналіз сценарію.

Вивчаючи принципи організації театралізованого масового заходу, можна зробити такий висновок, що лише від вмілого використання та логічного поєднання всіх цих компонентів залежить створення цілісного, естетичного та емоційного театралізованого дійства.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження з проблематики режисури театралізованих масових заходів в Україні можна зробити такі висновки:

1. Дослідивши театралізований масовий захід та його структурні компоненти, з'ясували, що загальноприйнятим є його розуміння як вінця творчості народу для народу що цей вінець творчості народу для народу. У науковій літературі театралізоване масове видовище обґрунтовується як цінність, що сприяє формуванню особистості, духовному розвитку людини та людства, загалом. Значення видовища, як багатогранного суспільного явища, що відображає життя людини і суспільства, складно переоцінити. Розвиток масових заходів у будь-якій країні свідчить, що їх зміст і характер завжди зумовлені конкретною суспільною ситуацією.

2. Проаналізувавши основи драматургії театралізованих масових заходів, визначили, що спираючись на нормативну теорію драми, драматургія кожного з видовищних видів мистецтв може використовувати її основні закони, але, безперечно, при цьому необхідно враховувати специфіку того чи іншого мистецтва, чи це кіно, естрада чи цирк, театралізовані вистави, шоу-програми, свята. Драматургія театралізованого масового дійства зовсім інакша, вона відрізняється від традиційної драматургії. В основі майбутньої театральної вистави лежить п'єса, а в основі будь-якого мистецького театралізованого дійства – сценарій. Діапазон драматургії театралізованих масових форм надзвичайно великий; від простого співпереживання у виставі до колективно організованих масових дій. Сучасна драма масових театралізованих постановок носить яскравий і ефектний характер. Це те, що змушує сценаристів бути дуже обережними зі словом, особливо з урахуванням технічних можливостей аудіо- і проєкційних пристроїв. Тому сценаристи і режисери повинні

вміти майстерно відшукувати влучні способи трансформації слова в дію та його акторські еквіваленти.

3. З'ясувавши особливості режисури театралізованих масових заходів, вважаємо її різновидом художньої творчості, яка дає можливість створити просторово-пластичне, художньо-образне рішення ідейно-тематичної концепції твору одного з «видовищних мистецтв» за допомогою властивих лише йому виразних засобів. Режисура масових театральних постановок повністю орієнтована на глядача, тобто, все що відбувається у видовищі має бути йому цікавим і зрозумілим. Також режисура театральних заходів передбачає реалізацію основної ідеї урочистого дійства через цілу низку заходів. Режисура – це здатність розкрити зміст сценарію не лише через систему художніх образів, а й через життєвий матеріал, пов'язаний із щоденною практикою і побутом. Це мистецтво створення цілісного виконання, єдиного в концепції та художньому рішенні.

4. Охарактеризувавши схему постановочного плану театралізованого заходу, ствердилися у думці, що він є обов'язковим у процесі створення масового театралізованого дійства. Він являє собою керівництво до дії, містить завдання для всіх творчих колективів, що беруть участь в загальному процесі підготовки майбутнього свята. У постановочному плані, який створюється на основі сценарію, режисер зобов'язаний передбачити і врахувати всі складові багатоелементної сценічної композиції масового шоу.

5. Розкривши сутність поліфункціональності діяльності режисера впевнилися, що особистість і діяльність режисера театралізованих заходів представляє особливий інтерес для дослідження, оскільки на сучасному етапі режисерська професія є однією з найскладніших як з точки зору навчання, так і особливостей післявузівської професійної діяльності. Професійна діяльність режисера полягає в образно-логічному моделюванні майбутніх мізансцен театралізованого дійства, в творчому

продукуванні нових ідей на основі аналізу, синтезу і індуктивно-дедуктивних методів навчання. У класичному визначенні змісту професії режисера, йдеться про триєдність якостей режисера: режисер – тлумач, режисер – організатор і постановник, режисер – педагог і вихователь. Всі ці якості є обов'язковими та взаємообумовленими.

6. Розглянувши синкретизм акторської творчості на сценічному майданчику, ми розуміємо театралізовану масову виставу як цілісну художню модель життя, яку формує для глядачів сучасний синкретичний актор-виконавець. Синкретизм акторської творчості у масових театралізованих заходах виявляється в оволодінні виконавцем багатьма видами мистецтва (поезією, музикою, хореографією тощо). На сценічному майданчику в грі актора міститься вся повнота прояву матеріалу мистецтва, на основі цієї нерозділеності та вибудується образний лад театралізованих дій.

7. Визначивши сценарний план театралізованого масового заходу як літературний проєкт майбутнього масового видовища, в якому викладено послідовність розвитку дій, основні висловлювання, тексти, дикторський коментар, ми стверджуємося у думці, що саме сценарний план дозволяє цілеспрямовано працювати над написанням сценарію, застерігає від можливих відхилень теми і найголовніше – формує загальне бачення майбутньої театралізованої вистави. Сценарний план іноді є й літературною основою для не складних масових заходів, що не вимагають детальної художньої розробки. Тож, організація театралізованого масового заходу будується на певних принципах. Основними принципами композиційної побудови святкового видовища є: наростання емоційної напруги, що чергується з епізодами релаксації і розваги; різноманітність і зміна жанрів святкових видовищ, художніх засобів; контрастність монтажу епізодів, з'єднання художніх засобів; зміна видів діяльності та характеру участі глядачів, зміна об'єктів уваги сценічних майданчиків; співвіднесення планування видовища з

архітектурною композицією міського середовища, паркової території або природного ландшафту; збереження єдності стилю, емоційної атмосфери свята, які формують образ святкової події.

8. Здійснивши аналіз принципів організації театралізованого заходу, були з'ясовані певні аспекти проблеми особливостей режисури театралізованих масових заходів. Проте дане питання залишається відкритим, що спричинено диференційованістю підходів до вивчення даної проблеми. Крім того, на сьогоднішній день не існує широкого спектру наукових практичних досліджень по даному питанню, що ускладнює його аналіз.

Проведене дослідження проблеми особливостей режисури театралізованих масових заходів не є вичерпним. Подальших наукових пошуків потребує проблема організації сценічного простору різних форм театралізованих масових дійств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреев В. Виды и особенности театрализованного представления. 2016. 14 с. URL: <http://www.romts.kultura-grv.ru/profiles/romts/upload/files>.
2. Андрейчук Н. М. Основы профессионального мастерства сценариста массовых праздников. Барнаул, 2005. 63 с.
3. Верковский Э. В. Режиссура массовых клубных представлений: учебн. пособие. 54 с. URL: https://college-art.ru/site_get_file/6140/Vershkovskiy%20E%20Rezhissura%20massovyih%20klubnyih%20predstavleniy.pdf.
4. Галацька В. Л. Засоби декодування принципів режисерської системи К. С. Станіславського в театральній журналістиці незалежної України. Вісник Харківської державної академії культури. 2014. Вип. 43. С. 196–204.
5. Генкин Д. М. Массовые праздники: Учебное пособие для институтов культуры. М. : Просвещение, 1975. 140 с.
6. Горюнова И. Режиссура массовых театрализованных зрелищ и музыкальных представлений. Лекции и сценарии. Санкт-Петербург: Композитор, 2009. 232 с.
7. Данилова В. Є. «Спеціальна художня подія»: види, функції, режисура (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): дис. канд. мистецтвознавства: 26.00.01 / Харківська державна академія культури; Харків, 2019. 199 с.
8. Данчук О. Л. Режисура шоу-програм і масових дійств як мистецтво і професія. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. 2014. Вип. 33. С. 65–69.
9. Донская Т. К., Голиусова И. В. Режиссер театрализованных представлений и праздников: профессионально-личностный аспект. Культурная жизнь Юга России. 2017. № 3 (66). С. 107–112.
10. Другий режисер. Starmediaschool. URL:

<http://starmediaschool.com/1stassistantdirector>.

11. Еволюція поняття «театралізація» в культурному просторі масових видовищ : історія та сучасність. Культура України : зб. наук. праць / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури. Харків, 2012. Вип. 38. С. 141–149.

12. Житницький А. З. Драматургія масових театралізованих заходів : монографія / Харк. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2004. 127 с.

13. Зайцев В. П. Режисюра естради та масових видовищ : навчальний посібник (2-е вид.). К. : Дакор, 2006. 252 с.

14. Клековкін О. Ю. Історіографія театру: Напрями. Школи. Методи. Постаті: навчальний посібник / Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого. К.: АртЕк, 2017. 336 с.

15. Клековкін О. Ю. Сакральний театр. Генеза. Форми. Поетика (Структурно типологічне дослідження): монографія. К.: КДІТМ ім. Карпенка Карого, 2002. 270 с.

16. Ковакин Л. Д. Классические основы режиссуры. Краснодар, 2001. 318 с.

17. Короленко Є. О. Специфіка театралізованого свята як культурно-мистецького явища. Молодий вчений. 2017. № 9. С. 204–207.

18. Кузнецова А. Ю. Драматургия массового праздника. Молодойученый. 2015. № 21 (101). С. 71–75.

19. Майборода М. В. Специфика сценарно-режиссерской драматургии массового праздника и ее понятийный аппарат. Вестник Московского государственного университета культуры и искусств. 2010. № 3(35). С. 106–110.

20. Марков О. И. Сценарная культура режиссеровтеатрализованных представлений и праздников. Краснодар: Изд. КГУКИ, 2004. 200 с.

21. Масове свято та його компоненти. Інфопедія. URL: <https://infopedia.su/1x7416.html>.
22. Миронова В. М., Склярєвська І. Р., Таршис Н. А. Театральні терміни і поняття. Матеріали к словарю Выпуск III. Санкт-Петербург, 2015. 297 с.
23. Молдованов М. Сценографія в системі мистецтв, в структурі театру. Pandia. URL: <https://pandia.ru/text/77/269/63014.php>.
24. Мочалов Ю. Композиція сценічного простору. URL: <https://litlife.club/books/134916/read?page=4>.
25. Обертинська А. П. Основи теорії драми та сценарної майстерності: навчальний посібник. К.: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2002. 132 с.
26. Портнова Т. В. Живописне рішення простору сцени (свето-цветовое состояние балетного спектакля). Успехи современного естествознания. 2011. № 5 С. 110–113.
27. Постановочний план. Основи сценарної роботи. URL: <https://studfile.net/preview/5196735/page:24/>.
28. Режисура театралізованих представлень і праздників. Міжнародна школа професій. 29.03.2013. URL: <https://videoforme.ru/wiki/za-kadrom/osobennosti-rezhissury-massovyh>.
29. Режисура шкільних свят / упоряд. М. Голубенко, О. Шатохіна. К.: Шк . світ, 2009. 128 с.
30. Романчишин В. Г. Режисерська діяльність у структурі масового свята: досвід опрацювання проблеми. Культура і сучасність. 2018. № 1. С. 119–124.
31. Семенченко К. О. Драматургія сценарію масового свята (методичні рекомендації з написання сценаріїв). Ужгород 2014. 21 с. URL: http://zakfolkcenter.at.ua/doc/Dramaturgiya_scenariyu_masovogo_svyata.pdf

32. Силин А. Д. Театр выходит на площадь: Специфика работы режиссера при постановке массовых театрализованных представлений под открытым небом и на нетрадиционных сценических площадках. М., 1991. 179 с.

33. Составление, оформление сценария массового мероприятия. Учет посещений. Буденновская городская централизованная библиотечная система. URL: http://bgcbs.ru/methodists_recommend/sostavlenie-oformlenie-scenariya-massovogo-meropriyatiya-uchet-poseshcheniy.

34. Станиславский К. С. Собр. соч. в 9 т. Т. 2. М., 1989.

35. Схема постановочного плана театрализованного представления. URL: <https://www.liveinternet.ru/community/2388150/post106583843/>.

36. Сценарий как основной вид драматургии. Принципы и приемы построения сценария анимационного мероприятия. URL: <https://studfile.net/preview/6007695/page:7/>.

37. Сценарий театрализованного представления и праздника. Его структура. Poznauka. URL: <https://poznayka.org/s38001t1.html>.

38. Таиров А. Я. Записки режиссера. М., 1970, 603 с.

39. Туманов И. М. Режиссура массового праздника и театрализованного концерта: Учеб. пособие для ин-тов культуры. Москва: Просвещение, 1976. 88 с.

40. Черняк Ю. М. Режиссура праздников и зрелищ. Мн.: Тетра Системс, 2004. 224 с.

41. Шабалин В. Г. Работа над массовым праздником: методические рекомендации. Санкт-Петербург: СПбГИК, 2019. 20 с.

42. Шапко Л. І. Методичні рекомендації «Організація масових і театралізованих свят». URL: http://lvkm.com.ua/images/Docs/Dustancijne_navchannya.pdf

43. Шеповалов В. М. Выпуск нового спектакля: планирование.
URL: <http://padaread.com/?book=69438&pg=11>.

ДОДАТКИ

Додаток А

**СЦЕНАРНИЙ ПЛАН
ПРОВЕДЕННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОГО ЗАХОДУ
«ХЛІБ – УСЬОМУ ГОЛОВА»
У ЛАЗУРНЕНСЬКІЙ СЕЛИЩНОЇ БІБЛІОТЕЦІ
СКАДОВСЬКОГО РАЙОНА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Дата проведення: 30.11. 2018

Місце проведення: Лазурненська селищна бібліотека.

Час проведення: 13.00-13.30

ЧАС	ХІД ЗАХОДУ
ВІДКРИТТЯ ЗАХОДУ	
13.00-13.01	Звучить музика з пісні «Паляниця» Злотник До залу входить ведуча.
ТВОРЧА ЧАСТИНА	
13.01-13.03	Слова ведучої
13.03-13.08	Танець з рушниками
13.08-13.09	Прислів'я про хліб
13.09-13.10	Вірши про хліб
13.10-13.11	Вручення короваю представникам влади
13.11-13.11	Слова ведучої
13.11-13.12	Інсценізація звичаю господарів, які вирощували хліб
13.12-13.13	Слова ведучої
13.13-13.15	Інсценізація казки «Без труда нема плода»
13.15-13.16	Слова ведучої
13.16-13.17	Слова Хлібчика
13.17-13.18	Слова Колосків
13.18-13.20	Інсценізація казки «Колосок на новий лад»
13.20-13.21	Загадки про хліб
ЗАВЕРШЕННЯ ЗАХОДУ	
13.21-13.22	Заклучні слова ведучих
13.22-13.26	Розповідь про людей, працюючих на мельниці та пекарні селища Лазурне Скадовського району Херсонської області
13.26-13.30	Звучить заключна пісня «І в вас, і в нас хай буде гаразд», діти пригощають гостей бубликами

Додаток Б

СЦЕНАРІЙ
ПРОВЕДЕННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОГО ЗАХОДУ
«ХЛІБ – УСЬОМУ ГОЛОВА»
У ЛАЗУРНЕНСЬКІЙ СЕЛИЩНОЇ БІБЛІОТЕЦІ
СКАДОВСЬКОГО РАЙОНА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дата проведення: 30.11. 2018

Місце проведення: Лазурненська селищна бібліотека.

Час проведення: 13.00-13.30

ЧАС	ХІД ЗАХОДУ
ВІДКРИТТЯ ЗАХОДУ	
13.00-13.01	Звучить музика з пісні «Паляниця» Злотник До залу входить ведуча.
ТВОРЧА ЧАСТИНА	
13.01-13.03	Ведуча Добрий день! Мені дуже приємно, що в нашому залі зібралося багато дітей та дорослих. Сьогодні ми, поведемо з Вами мову про велику <u>святість народу</u> – <u>про хліб</u> , бо хліб це символ достатку і благополуччя. В ньому закладена вікова мудрість українського народу, який протягом усього розвитку приділяв хлібу велику увагу. В усі часи, в усі віки, в усіх народів на землі було найбільшою святістю коли на столі лежав хліб. Тяжко він діставався людям, але був найдорожчим за все на світі, бо давав життя. Якщо буде хліб, буде мир, буде щасливе, здорове життя народу нашої країни. Тож починаємо наш захід: «Хліб – усьому голова»
13.03-13.08	Танець дівчат з рушниками під пісню Злотник «Паляниця» У центрі дівчина з короваєм.
13.08-13.09	Прислів'я Хліб – усьому голова, так в народі кажуть, Хліб – це мир, любов, життя, хліб – це наша радість. Хліб – багатство найцінніше Хліб – незгубна цінність, в ньому наша сила. Хліб – усьому голова, хліб – як сонце, кажуть, Хліб – це спокій, мир, життя, хліб – це справжня радість.
13.09-13.10	Вірши про хліб 1. Хліб святий

	<p>Це велике щастя на землі, Коли хліб вродив, шумить колосся... Він – святий на нашому столі, Споконвіку так вважати довелось.</p> <p>2. Хліб – святий, живий, від нього сила Від народження він з нами і до скону днів, Новосілля, сватання , хрестини... Чільне місце в Україні він посів.</p> <p>3. Хліб – святий, наш символ і, по праву, Це його цілуємо завжди, Щедрістю, гостинністю і славою В короваї нашому цвісти.</p> <p>4. В народі хліб, мов матір поважають, Ця шана з плином часу не зника. І дорогих людей завжди стрічали З хлібиною в барвистих рушниках.</p> <p>5. З хлібом ми разом усе зустрічаєм На рушникові рясному несем Все найдорожче, що в серці ми маєм Радісно рідним усе віддаєм</p> <p>6. Ми хлібом-сіллю друзів зустрічаєм, Хай буде більше в світі нас, братів! Хай в кожній хаті пахне короваєм, Щоб люд ніколи хліба не просив</p> <p>7. Гостей дорогих стрічаєм Круглим пишним короваєм З рушником берем таріль, Коровай кладем і сіль.</p>
13.10-13.11	<p>Вручення короваю заступнику селищному голови після слів І, вклонившись, щиро просим Любий гостю наш, тримай Символ дружби – коровай!</p>
13.11-13.11	<p>Ведуча 1</p> <p>Чудові обряди і звичаї приносять до нас наша українська земля, люди праці, їх любов до рідного краю. Я розповім про деякі з них.</p> <p>З хлібом приходили сусіди і родичі вітати з новонародженим. Хлібом і сіллю зустрічали і проводжали гостей. Житнім зерном обсипали молодих, які їхали до шлюбу та й, казали: «Сип жито, щоб довго в парі жити, і не сип пшеницю, бо буде вдовиця» Мати замотувала у рушник окраєць житнього хліба, коли проводжала сина у</p>

	<p>далеку дорогу. Будувати хату неодмінно приходили з хлібом. Проводжали в останній путь з хлібом Хліб шанували і берегли.</p> <p>На Херсонщині існував такий звичай. Весною господар з хлібом-сіллю виходив у поле, піднімав хліб до сонця і казав:</p>
13.11-13.12	<p>Хлопчик-господар (показує учасник свята в ролі господаря)</p> <p>- Благослови, Боже, щоб родило всюди! (тричі кланявся на схід сонця і на всі чотири сторони світу, клав хлібину серед поля і брався до зерна)</p> <p>В добрий час, Як у людей, так і в нас! Хто перший почав, Щоб у мене позичав! (<i>Розсіває зерно</i>)</p> <p>Землю я благословляю На багатий урожай, Хай достатком розквітає Степовий наш рідний край.</p>
13.12-13.13	<p>Ведуча 2 В одному селі трапилась дуже цікава історія. Давайте подивимось її. (<i>Інсценізація казки «Без труда нема плода»</i>)</p>
13.13-13.15	<p>Чтець 1 Біжить вовк. Побачив чоловіка. Вовк - Я тебе з'їм. - Не їж мене, я тебе почастую хлібом. Чтець 1 Почастував чоловік вовка хлібом. Вовк - Ну і смачний! - похвалив звір, а далі і питає: - А де ти його взяв? Чоловік - Та де взяв? виорав... Вовк - І все? Чоловік - Ні, потім посіяв жито... Вовк - І вже маєш хліб? Чоловік - Та ні. Почекав, поки жито зійшло, виросло, поспіло. Потім я його вижав, змолотив, намолов борошно, змісив тісто й аж тоді випік буханців. Вовк</p>

	<p>- Що смачний хліб, то смачний! - сказав вовк Та скільки ж коло нього походити треба!</p> <p>Чоловік</p> <p>- Твоя правда, - сказав чоловік. - Клопоту багато. Але без труда нема плода.,</p>
13.15-13.16	<p>Ведуча</p> <p>Уміймо цінувати не примарне, а справжнє наше багатство – хліб. Послухайте і запам'ятайте ці слова.</p> <p>Друже, ким би ти не станеш в житті, ніколи не зможеш обійтись без хліба. Живи так, щоб хліб твій був завжди чистий, справедливий, стався до нього так, щоб і для твоїх дітей і для твоїх внуків, він завжди лишався прекрасним дивом, витвором рук людських.</p> <p>Запам'ятайте і скажіть усім: у хліба душа твоєї землі, доли багатьох людей, їхня невтомна праця.</p> <p>Кожного разу , коли берете в руки запашну скибку хліба, згадуйте його творців. <u>Шануйте їхню працю!</u></p> <p>(Стук у двері) Хто це стукає, Хто це до нас завітав , давайте подивимося.</p>
13.16-13.17	<p>(Хтось стукає у двері. Заходить Хлібчик)</p> <p>Хлібчик.</p> <p>Відгадайте, діти, хто я такий?</p> <p>Виріс у полі на добрій землі,</p> <p>Місце найкраще знайшов на столі.</p> <p>Так, правильно, я хліб. А чи знаєте ви, скільки людей доклали зусиль, щоб отакий гарний хліб був у вас на столі? Люди яких професій потрудилися над цим? Гей, колосочки, допоможіть мені, йдіть розкажіть дітям хто ж допомагає хлібові потрапити на стіл.</p>
13.17-13.18	<p>1 колос. Виросла пшениця. Ні спеки, ні холодів не боїться. Це вчений багато років працював, серед тисяч зерняток найкраще вибрав, новий сорт виводив.</p> <p>2 колос. Агроном сказав, коли орати, як землю напоїти, насіння підкормити.</p> <p>3 колос. Тракторист землю орав, поле засівав.</p> <p>4 колос. Льотчик над полем кружляв, молоді паростки від шкідників захищав.</p> <p>5 колос. Коли дозріли колоски, комбайнер урожай зібрав.</p> <p>6 колос. Шофер зерно на елеватор повіз.</p> <p>7 колос. Коли зерно висушили, мельники його на борошно перемололи.</p> <p>8 колос. Із готового борошна пекар змісив тісто, випік</p>

	хліб. Усі хлібороби добре попрацювали.
13.18-13.20	Ведуча1 Наші помічники колоски ознайомили вас з основними професіями, завдяки яким на наш стіл потрапив смачний, духмяний та запашний хліб Може хтось із вас діти в майбутньому оборе одну з цих професій і буде дарувати нам хліб. А зараз до вашої уваги інсценізація української казки на новий лад «Колосок» (забираю хліб і уходжу)
13.20-13.21	Загадки про хліб
ЗАВЕРШЕННЯ ЗАХОДУ	
13.21-13.22	Ведуча 1 Від хліба — усе: і радість, і пісня, і життя, і зростання, і усмішка матері, і кроки дитини, і доля щаслива. Дорогі гості! Сьогодні ми з вами вели розмову про хліб, що здавна був поняттям святим. Я вірю, що в кожне ваше серденько попаде зернятко добра. І так, як із зернятка виростає хлібний колос, так і в ваших серцях проросте великий колос добра, честі, поваги, справедливості. Нехай ваша душа буде такою ж величною і чесною, як безкрає пшеничне поле. Ведуча 2 Здоров'я, щастя всім вам, хай завжди буде пахучий хліб на вашому столі! На закінчення свята ми хочемо пригостити вас хлібними виробами, щоб ви ніколи не втратили смаку українського хліба, щоб ви всі завжди були ситі й здорові, веселі й щасливі, щоб в усі віки на українському столі на білій вишитій скатертині лежав, мов сонце, свіжий хліб. Вічно будуть жити ці слова Ведуча 1 Слова правдиві, світлі і крилаті Ведуча2 Хліб на світі – всьому голова Ведуча1 Хліб – всьому початок
13.22-13.26	Виступ мешканця смт. Лазурного – Андрєєва Юрія Івановича
13.26-13.30	Звучить заключна пісня «І в вас, і в нас хай буде гаразд», діти пригощають гостей бубликами

Додаток В

Фотокартки з театралізованого заходу «Хліб – Усьому Голова»
Лазурненської селищної бібліотеці Херсонської області
Скадовського району

